

SOKOLOVSKO

Č.1
2022

Ateliér na Byron Ave, Miami. (viz článek na str. 4)

Přilba falknovské městské policie z dob Rakouska ze sbírek loketského hradu. (viz článek na str. 9)

Obsah:

120 let od narození učitele Oldřicha Vohradníka (<i>Radek Aubrecht</i>).....	2
Gustav Bohland – neznámý výtvarník z Kraslic (<i>Filip Beneš</i>)	4
Zdimír ze Sedlce, loketský purkrabí a hejtman Bratrstva obruče a kladiva (<i>Jan Boukal</i>)	7
Historie městské policie v Sokolově (<i>Vladimír Bružeňák</i>)	9
Účastníci bitvy u Sokolova ze Sokolovska (<i>Jiří Klůc</i>)	15
„Bimbo“ v Kraslicích (<i>Stanislav Meinl</i>)	22
Muzikolog a skladatel se sokolovskými kořeny Heinrich Rietsch (<i>Klára Pösingerová</i>)	30
Přejmenování našeho města a jeho ulic (<i>Jan Rund</i>)	33

Titulní strana: (viz článek na str. 9)

Slovo redakce

Hrozba střídá hrozbu

Sotva jsme si snad zvykli na covid, již je tady další vy-pjatá situace dějinného rozměru. Ve zkorumpovaném a díky tomu zaostávajícím Rusku došli sledováním dění na Západě k závěru, že jedině oni, tedy Rusové, jsou těmi správnými nositeli morálních a kulturních hodnot, na kterých by budoucnost světa měla být postavená. Naší zahleděnost do různých cancel a woke kultur, patlání se v LGBT otázce a diskutování o tom, jaká další písmena bychom k tomuto symbolu přidali si neumím vysvětlit ničím jiným, než že jsme již „roupama nevěděli co dělat“. Když to Putin sledoval, asi dospěl k závěru, že takto zkažená společnost nemá právo na existenci a že nebude problém jí snadno a rychle, tudíž na sílu, vnutit své vidění světa. Odesla to jako první Ukrajina, která si přes všechny své vnitřní problémy považuje jasně zvolila prozápadní cestu. Jsem rád, že jsme si my u nás uvědomili, co je skutečně důležité a že jsme jasně, rychle a jed-notně Putina vyvedli z omylu. Je důležité uvědomovat si, že v situaci, kdy ani právo na život není samozřejmost, není samozřejmostí svoboda, demokracie, ani třeba právo na sebeurčení, že je třeba za tyto naše hodnoty bojovat a třeba se i na chvíli kvůli těmto hodnotám uskomnit. Budeme-li tyto nepochybně dočasné oběti vnímat jako investici do budoucna, určitě na tom neproděláme. Stejně jako neproděláváme na 30 let budované pluralitě informačních zdrojů. Dění kolem ukrajinské kri-ze sleduji pravidelně a kde si právě nejsilněji uvědomuji propastný rozdíl mezi naším a ruským světem je všeob-jímající propaganda jediné „pravdy“ vládoucí v Rusku, obludnost podobné situace si my starší velice dobře pamatujeme. Díky této zkušenosti nemusím tápat, co je zlo a co je dobro.

M. Makovička

SOKOLOVSKO Časopis obyvatel a přátel Sokolovska
Ročník 13, číslo 1 / 2022
Vydává: MAS Sokolovsko, o. p. s.
Editor: Ing. Miroslav Makovička
Redakce: v.bruzenak@seznam.cz
Údaje o distribuci: <http://mas-sokolovsko.eu>

Výkonný redaktor: PhDr. Vladimír Bružeňák
Redakční rada: Ing. Miroslav Makovička,
PhDr. Vladimír Bružeňák, Ing. Michael Rund

Registrační číslo: MK ČR. 19466
Za obsah příspěvků zodpovídají autoři.

120 let od narození učitele Oldřicha Vohradníka

(Příspěvek k dějinám české školy v Kraslicích)

Mezi vzrostlými stromy na rozlehlých pražských olšanských hřbitovech se nachází prostý hrob, na jehož desce je uvedeno „Oldřich Vohradník (1902-1970), Božena Vohradníková (1903-1984)“. Nic víc, ani den a měsíc narození, resp. úmrtí zde pohřbených osob. Snad jako by tento hrob symbolizoval neprávem zapomenutý osud klíčové postavy kraslické meziválečné české menšinové školy. Byl to totiž právě Oldřich Vohradník, který stál po celou dobu její existence jako řídící učitel v čele této první české školy, vzniklé ve městě hudebních nástrojů a krajek v průběhu školního roku 1926-1927. Vohradníkův životní příběh je publikován zcela poprvé, a to u příležitosti 120 let, které letos v lednu uplynuly od jeho příchodu na svět.

Dle matričního záznamu se Oldřich Čeněk Vohradník narodil v Plzni dne 26. ledna 1902. Jeho rodiči byli zámečník Jindřich Vohradník, jehož rodina měla kořeny na Chrudimsku, a Augustína rozená Šramová. Zajímavostí je, že Oldřich měl bratra Jindřicha, který se stal také učitelem a působil v meziválečné éře taktéž v našem regionu: na Chlumu sv. Maří a v Aši.

V rodném městě studoval Oldřich Vohradník nejdříve obecnou školu, poté tři roky II. českou státní reálku a finálně tamtéž od roku 1916 učitelský ústav, na kterém roku 1920 složil úspěšně zkoušku dospělosti. Následně nastoupil celoživotní učitelskou dráhu, na jejímž začátku byl, stejně jako řada dalších mladých a svobodných pedagogů, často překládán z místa na jiné místo. Od září 1920 působil jako zastupující správce školy ve Štědré u Žlutic a od února 1921 byl plzeňským menšinovým inspektorem jmenován zastupujícím učitelem na české obecné škole v Prapořišti, místní části Kdyně na Domažlicku. Pravděpodobně zde se seznámil s učitelkou a svou budoucí manželkou Boženou Antonií Annou, rozenou Jindrovou, která se narodila v Rakovníku 17. listopadu 1903 jako dcera Václava Jindry, berního ředitele, a Boženy Jindrové, původem z Humpolce. Do stavu manželského vstoupili Oldřich a Božena dne 15. února 1926 v kostele sv. Ludmily na pražském náměstí Míru.

Oldřich Vohradník.

V době svatby měl už ale Oldřich Vohradník za sebou další učitelské zkušenosti: od září 1923 do konce září následujícího roku byl učitelem a správcem školy v Haselbachu (Lískové) na Domažlicku a poté byl přeložen jako zatímní správce na nově vzniklou školu na Folmavě, taktéž na Domažlicku, kde zůstal až do října 1925, kdy nastoupil v rodné Plzni vojenskou službu u 18. pěšího pluku.

Po návratu z vojny přišlo v prosinci 1926 nové jmenování, a to do Kraslic. Oldřich Vohradník tehdy jistě nemohl tušit, že v novém působišti stráví více jak jednu dekádu a přiřadí se k těm učitelům, kteří v našem regionu během meziválečné éry vydrželi na jedné škole tak dlouhou dobu. Začátky v Kraslicích nebyly asi pro Vohradníka, jeho manželku a jejich syna snadné. Měl sice za sebou již působení na českých menšinových školách, ale Kraslicko nelze zcela dobře srovnávat s Domažlickem, protože tamní česká menšina byla mnohem početnější než ta na

Kraslicku, která byla naopak jedna z nejmenších v celém meziválečném Československu. Vyjádřeno čísly z tehdejšího sčítání obyvatel: v roce 1921 tvořili Češi na Kraslicku 0,3 % z celkového počtu obyvatel, o deset let později cca 1 %.

V době Vohradníkovy jmenování do Kraslic neexistovala česká škola ještě nejen v samotném městě, ale ani v celém kraslickém okrese. Nejbližší česká škola se nacházela v Horách u Oloví. Když v roce 1926 dosáhl počet Čechů v Kraslicích 150, byla vyvinuta snaha o zřízení české školy přímo v obci. V prosinci téhož roku proběhl zápis prvních 10 dětí a v lednu 1927 rozhodlo Ministerstvo školství a národní osvěty o nuceném záboru a pronájmu jedné místnosti ve III. německé smíšené obecné škole pro potřeby nové české menšinové školy. Z dobového německého tisku a z reakcí kraslické městské rady je evidentní, že německá majorita nebyla vznikem české školy ve městě příliš nadšena. Ta byla nakonec slavnostně otevřena jako jednotřídní obecná škola 6. února 1927 a Oldřich Vohradník mohl konečně zahájit výuku.

Pod jeho správcovstvím se škola úspěšně rozvíjela a žáků přibývalo. Proto se mohla škola postupně rozšířit na dvoutřídní (1929), třítní (1935) a čtyřtřídní (1936). Předpokladem tohoto rozšíření bylo i pronajmutí dalších místností od německé školy. Již roku 1928 bylo rozhodnuto i o zřízení mateřské školy, jejímž správcem byl taktéž ustanoven Vohradník, i když kvůli nedostatku vhodných prostorů k jejímu reálnému otevření došlo až o sedm let později.

Dochovaná školní kronika nám dává dobrý přehled nejen o vývoji počtu dětí, ale také o jejich náboženském a jazykovém složení a o sociálním původu jejich rodičů. Asi nepřekvapí, že nejvíce školáků bylo z dělnických rodin. Zajímavá je však skutečnost, že přibližně polovina dětí pocházela z německých či smíšených rodin, které s ohledem na budoucí uplatnění daly české škole přednost před německou. Z tohoto důvodu se také část dětí potýkala s češtinou, která byla vyučovacím jazykem.

Stejně jako řada dalších prvorepublikových učitelů, i Oldřich Vohradník pěstoval u žáků „své“ školy lásku k čs. republice a demokratickým hodnotám. Vedle vlastivědných procházek a výletů do blízkého i vzdálenějšího okolí (Loket, Falknov) totiž pořádal ve škole oslavy výročí založení republiky, narozenin Tomáše G. Masaryka a jeho nástupce v čele státu E. Beneše, připomínky výročí úmrtí Jaroslava Vrchlického či Milana R. Štefánika nebo vzpomínky na tehdy zesnulé literáty Aloise Jiráska, Viktora Dyka či Antonína Sovu. Speciálním programem bylo žákům též připomenuto milénium knížete sv. Václava či 500 let od bitvy u Lipan a zásluhy Jana Žižky a Prokopa Holého. Škola se nevyhýbala ani tehdy aktuálním politickým tématům, jakými byly např. přátelské vztahy ČSR s Jugoslávií a Rumunskem.

Vedle toho se Vohradník v Kraslicích intenzivně zapojil také do života české menšiny. Zmiňme, že to byl právě on, kdo jménem místních Čechů mluvil v květnu 1936 na veřejné oslavě u příležitosti návštěvy kardinála a pražského arcibiskupa Karla Kašpara ve městě. Občasně přispíval do Výsly, vlastivědného časopisu pro mládež, který vydávali jeho falknovští kolegové a angažoval se též v kraslické komunální politice.

O závěru působení Oldřicha Vohradníka v Kraslicích nemáme prakticky žádné informace, protože kronika o dění ve škole v letech 1936-1938 mlčí. Chybějící zápisy nám tedy neumožňují rekonstruovat zejména dramatický podzim 1938, který znamenal v důsledku mnichovské dohody a následného odstoupení pohraničí zánik české menšinové školy v Kraslicích, stejně jako ostatních českých škol na dnešním Sokolovsku, resp. v celém českém pohraničí.

Novou životní a profesní dráhu zahájil Oldřich Vohradník v Praze. Bohužel, ani o této fázi jeho života nemáme mnoho informací, musíme se spolehnout na nemnohé archivní prameny, kterými jsou především policejní přihlášky k pobytu z protektorátní éry a některé další materiály úředního charakteru z přelomu 40. a 50. let 20. století, z nichž lze uvést pro zajímavost např. žádost o vydání řidičského oprávnění z roku 1949, díky které máme dochovanou Vohradníkovu fotografii.

Z těchto pramenů vyplývá, že již v polovině října 1938 byl Vohradník přihlášen k pobytu v Praze-Karlíně, odkud se již v únoru 1939 přestěhoval do pražských Holešovic. Ani na této adrese se moc dlouho nezdržel a v říjnu téhož roku se přihlásil k pobytu na adrese v Riegrově ulici v Praze Karlíně. V této ulici, nesoucí dnes název Urxova, byl úředně evidován ještě v roce 1950. Jedním z možných důvodů pro Vohradníkovo přestěhování na tuto adresu mohla být skutečnost, že získal místo učitele na II. samostatné chlapecké obecné škole, která sídlila na tehdejším Riegrově náměstí (nyní ZŠ a MŠ Lyčkovovo náměstí), tedy v bezprostřední blízkosti jeho bydliště. Další jeho pedagogická působíště jsou však neznámá, jisté však je, že i nadále působil v české metropoli. Z matriky úmrtí vyplývá, že zakladatel první české školy v Kraslicích zemřel v Praze 16. dubna 1970.

Radek Aubrecht

Gustav Bohland – neznámý výtvarník z Kraslic

Gustav Moritz Bohland, často zvaný Gustl, patří do skupiny neznámých osobností Kraslic, které zanechaly zajímavou stopu ve světě. Narodil se jako druhorozený syn dne 26. ledna 1897 do rodiny továrního úředníka Wenzla Bohlanda a Marie rozené Pscherer v dodnes stojícím domě č. p. 956. Krom toho měl ještě pět sourozenců-Franze Josefa (1895), Julii (1899), Wilhelma (1901), Emilii (1903) a Franze (1906). Již od dětství se u něj začal projevovat silný zájem o malování, což předurčilo jeho další směřování. Stejně jako u jeho vrstevníků i do Gustavova života zasáhly události po atentátu v Sarajevu. Po narukování do I. světové války posílal domů prakticky denně dopisy s různými skicami, díky nimž se dokázal odpoutat od smutné reality, která ho obklopovala. Otřesné zážitky znamenaly pro jeho citlivou povahu psychický otřes, proto se

Gustav Bohland v jeho ateliéru.

SCULPTOR AND MODEL—Rudy Gabler, Surfside, Fla., poses for Miami Beach sculptor Gustav Bohland's "The Sower," to be cast in bronze for a North Carolina institution.

Gustav Bohland při tvorbě sochy Rozséváče.

po válce rozhodl pro nový život a dne 14. února 1924 nastoupil v Brémách na loď S.S. Bremen. Pomyslnou tlustou čáru za jeho dosavadním životem znamenalo datum 26. února 1924, kdy po dvanáctidenní plavbě vstoupil v New Yorku na území Spojených států. Jako první se rozhodl pro studium, načež dalších pět let navštěvoval Národní akademii designu v New Yorku, kde se věnoval malířství sochařství. Následně navštěvoval instituty jako Cooper Union, Beaux Arts Institute of Design a mnohé další. Obživu a zkušenosti našel u výtvarníka německého původu Adolfa A. Weinmanna, u něhož působil několik let jako asistent.

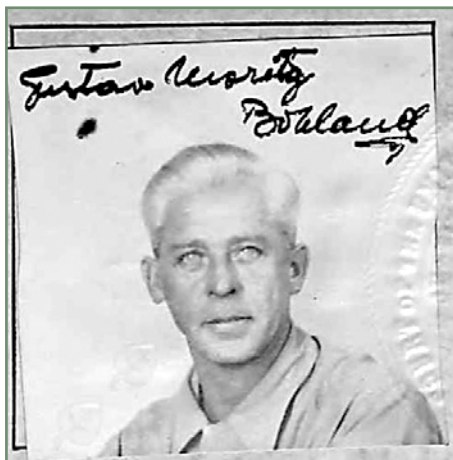
Dynamický rozvoj výtvarného umění definoval celé první desetiletí dvacátého století. Jednalo se o éru experimentování a postimpresionismu, kdy se umělci poprvé ponořili do expresionismu a abstrakce. Tvorba Gustava Bohlanda byla značně ovlivněna stylem Art-Deco, ale lze na ní pozorovat i osobní vliv autora. Za své umělecké kvality byl roku 1928 oceněn čestným vyznamenáním a byla mu nabídnuta stáž na mnoha věhlasných uměleckých školách. Jeho vášeň spočívala především v zachycování motivů floridské fauny a flóry, které následně využíval ke zkrášlování veřejných budov a prostranství, čímž se zařadil do skupiny autorů tvořících „Tropical-Deco“. Více než 20 let byl jeho život spjatý s Floridou, kde tvořil a také inicioval vznik Kulturní komise v Miami.

Reliéfy na vstupním portále The Bass Museum of Art.

Eileen Parnell Bohland.

Gustav Bohland.

Jeho sochy jsou dodnes rozesety nejen na území Floridy, ale i v jiných státech USA (Wisconsin atd). Přímo v Miami navrhl reliéfy s mořskou tematikou pro průčelí veřejné knihovny „John S. Collins Memorial Library“ (roku 1963 přeměněno na soukromé muzeum umění „the Bass Museum of Art“) a následně vytvořil i některá souš pro místní park. Podílel se rovněž na umělecké výzdobě sídla sladovnického gigantu Froedtert Malt Company (dnes MaltEurop) v Milwaukee. Zde stojí za povšimnutí bronzové sochy v životní velikosti zvané „Rozséváč“, „Sekáč“ a „Pták a ryba“. Mezi jeho další umělecké počiny patří například sochy „Barracuda“, „Dolphin“, „Anhinga“, dřevěná plastika „Chavvah“ nebo „Down of Era“. V dobovém tisku z roku 1938 se rovněž vyskytl zajímavá zpráva o zvláštních drahokamech, které Gustav vyráběl. Místní klenotníci byli zaskočení jeho „Floridskými perlami“, které tvořil za pomoci blíže nespecifikované technologie z očních čoček ryb. Ty se vyznačovaly daleko pestřejší škálou odrazů a hrou světla, než je zvykem u broušených drahokamů ze skla. Jeho největší floridskou perlu představuje 1,3 cm velký drahokam z oční čočky tarpona.

Gustav se nezabýval pouze sochařstvím, ale především výtvarným zpracováním medailí a plaket. Díky jeho cítění k přírodě spolupracoval s neziskovými organizacemi včetně mezinárodního Institutu pro zdraví a ochranu zvířat (Animal Welfare Institution, dále AWI). Ze vzájemné spolupráce vznikla jeho předloha medaile AWI Dr. Alberta Schweitzera, která je užívána dodnes a je udělována za zásluhy v oblasti ochrany zvířat.

Co se týče Gustavova osobního života, příliš toho není známo. V roce 1931 se oženil, nejspíše ještě během svého působení v New Yorku, s výtvarnicí a sochařkou Eileen Parnell. Ta se narodila 29. května 1897 v irském Belfastu a v roce 1924 dorazila s rodinou do Kanady. Zatímco Gustav se následně přesunul na Floridu, její osud je zahalen tajemstvím. Roku 1939 se objevuje na seznamu pasažérů z kubánské Havany a následně žádá o povolení k pobytu na území USA (nejspíše první legitimní žádost). Není zcela jasné proč až po 8 letech manželství, které předtím na území Spojených států uzavřeli. Spolu se nakonec usadili v Miami na adrese 9488 Byron Ave poblíž známého pobřeží Surfside. Zde si poříдили útulný domek s ateliérem, kde oba tvořili ve stínu palem až do Gustavovy předčasné smrti, která přišla 22. dubna roku 1959. Jejich manželství skončilo nejspíše bezdětně, přičemž ho Eileen přežila o 28 let. Zemřela 27. ledna roku 1987.

Filip Beneš

Zdimír ze Sedlce, loketský purkrabí a hejtman Bratrstva obruče a kladiva

Mezi loketskými purkrabími, působícími v tomto úřadu za vlády krále Václava IV. zvláště vyniká postava Zdimíra (popř. Ctimíra) ze Sedlce. Jeho původ lze nejspíš hledat v jihočeském Sedlci na Českobudějovicku. Erbovním znamením mu byla korunovaná rýsí hlava. Stejně znamení na štítu užíval již roku 1282 zvíkovský purkrabí Bohuslav, který mohl být teoreticky prapředkem Zdimírova rodu. Identický erb najdeme také u z blízkosti Sedlce pocházejících šlechticů Viléma z Újezda a Poděhús (otec bratrů Jana a Ctibora z Kozího Hrádku, hostitelů Jana Husa po jeho odchodu z Prahy) či němčického faráře Chvala z Újezda. Navzdory jihočeskému původu vlastnil Zdimír majetky na Tachovsku. Od roku 1382, kdy byl pánem na tvrzi v Částkově u Tachova, jej máme současně doloženého jako purkrabího v Lokti.

Dne 1. dubna téhož roku založili představení (hejtmané) nově vzniklého Bratrstva obruče a kladiva Zdimír ze Sedlce, Ješek Ocas ze Zásady a Buzek z Heroltic a další osoby na Novém Městě pražském se svolením krále Václava IV. a pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna kapli Těla a Krve Páně, Panny Marie a svatých Felixe a Adaukta. Mezi zakladateli kaple bychom našli celkem 27 představitelů nižší šlechty (včetně 3 již výše uvedených hejtmanů), 5 měšťanů a 8 osob duchovního stavu. Tato kaple se nacházela uprostřed Dobytčího trhu (tedy dnešního Karlova náměstí), a to až do roku 1791, kdy byla zbořena. Charakter bratrstva není znám, není však bez zajímavosti, že většina zakladatelů kaple patřila později k příznivcům reformy církve.

Již v následujícím roce 1383 se stal Zdimír konfirmátorem (stvrzovatelem) nového faráře Jana v Olšových Vratech a v témže roce obdařil loketský kostel ročním platem 7 kop grošů, které měly plynout z jeho vesnic Částkov a Radvanov. Svědky tohoto nadání byli loketští měšťané a radní a rytíř Jindřich Raussengrüner. Od roku 1386 se objevuje nejen jako loketský purkrabí, ale i jako chebský pfelegár (zástupce panovníka v Chebu). Zdimír se nedlouho po svém nástupu do tohoto úřadu dostal do konfliktu s chebskými měšťany kvůli tzv. Václavskému hradu, stojícímu naproti Chebskému hradu od časů krále Václava II. Oba hrady byly propojeny mostem přes Ohři. Zdimír údajně prosazoval ve městě svou moc násilím a pohrůžkami a mimo jiné hrozilo, že Václavský hrad vojensky obsadí. Chebští žádali stržení mostu mezi oběma hrady, neboť se cítili být Zdimírem ohroženi. Napoprvé král Václav IV. roku 1392 žádosti Chebských na odvolání Zdimíra z jeho funkce nevyhověl. O dva roky později však již král na základě další stížnosti Zdimíra odvolal a nahradil jej Buškem ze Švamberka. Patrně již roku 1395 byl most mezi oběma hrady zbořen. Roku 1387 nadal Zdimír společně s loketským měšťanem Hanušem v tamním kostele mariánský oltář, při kterém měly být slouženy 4 mše týdně.

Roku 1397 koupil Zdimír ze Sedlce coby novopečený držitel tvrzi v Hlohové u Staňkova společně s hlohovským farářem Hodislavem dvůr v Osvračíně a připojil jej k Hlohové. Tehdy je naposledy jmenován jako loketský purk-

Pečeť Zdimíra ze Sedlce ze zakládací listiny kaple Těla a Krve Páně (Božího těla) z roku 1382, Archiv Univerzity Karlovy, fond Listiny (1355-1960) sign. I/16.

Kaple Těla a Krve Páně (Božího těla), tzv. Sadelerův prospekt z roku 1606.

rabí a patrně záhy umírá. Zanechal po sobě ženu Markétu a syna Zdimíra mladšího. Ten získal na pražské univerzitě roku 1407 titul bakaláře a později vlastnil v Praze dům U zlatého půlkola (dnes Michalská č. p. 435). Jiní členové Zdimírova rodu jsou ještě v průběhu 15. století doloženi jako držitelé Hlohové. Jejich osudy, stejně tak další detaily ze Zdimírova života, mohou být předmětem dalšího výzkumu.

Jan Boukal

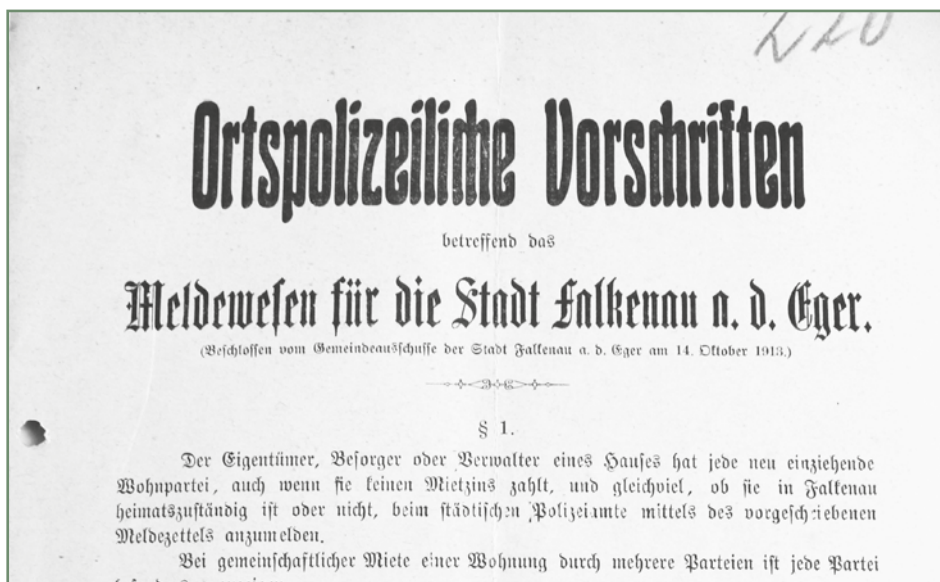
Historie městské policie v Sokolově

Od května do srpna 2022 mohou návštěvníci sokolovského muzea zhlédnout výstavu o dějinách bezpečnostních sborů na Sokolovsku. Jejich součástí také byla a je obecní, dnes městská policie, kterou sokolovští občané vídají denně v ulicích svého města. Pojďme si proto tímto článkem trochu přiblížit její historii.

První a na dlouhou dobu jediná zmínka v dějinách Sokolova o existenci zdejších policejních složek je listina z roku 1817, ve které potvrzuje městský policejní strážník Andreas Paul přijetí půjčky 100 zlatých od místního chudinského ústavu na pětiprocentní úrok. Je tedy jasné, že již minimálně na počátku 19. století zdejší městská rada zřídila úřad strážce městské bezpečnosti.

Více informací pak přichází s budováním bezpečnostních složek od poloviny 19. století v souvislosti se změnami v dobách tzv. Bachova absolutismu (především vznikem četnictva). Ve všech okresních městech dnešního Sokolovska, tedy ve Falknově, Kraslicích a Lokti, postupně došlo ke vzniku obecních, tedy městských policejních strážních sborů. Byly zřízeny místními politickými orgány, nejčastěji radou města, a v radnici také bylo jejich sídlo. Dle dochovaných dokumentů městskou stráž bezpečnosti i v Sokolově v roce 1911 tvořilo 11 mužů pod velením inspektora Mathiase Vogla. Počet mužů se v následujících letech mírně měnil (například roku 1922, tedy již v době 1. republiky, tvořilo sokolovskou městskou stráž 9 mužů), velká část strážníků však u sboru sloužila valnou část svého života a prakticky všichni obyvatelé města je velmi dobře znali. Na starosti měli především udržování veřejného pořádku, regulaci dopravy a vyšetřování drobné kriminální činnosti.

Po vzniku republiky odešla od státem zřizovaného četnictva a policie většina příslušníků německé či maďarské národnosti. Obyvatelé těchto národností z větší části vznik republiky nepřijali, a také nový stát považoval tyto národnosti za nepříteli spolehlivé. Najít tak mezi četníky či policisty příslušníky stát-

Předpisy pro městskou policii ve Falknově z roku 1914.

ních menšin nebylo zrovna jednoduché. Jiná situace však byla u obecních a městských stráží bezpečnosti, které byly zřizovány obecními a městskými zastupitelstvy a radami. Zde většina příslušníků, kteří sloužili v dobách monarchie, zůstala ve službě. Tak tomu bylo i v Sokolově. Obecní strážníci zůstali výhradně německé národnosti. Jejich velitelem byl i po vzniku republiky Mathias Vogl, jenž byl v polovině 20. let vystřídán Franzem Siegertem. Sídlo měli, stejně jako později v době války, v budově radnice na dnešním Starém náměstí. Mezi ty strážníky, kteří po dlouhá léta byli k vidění v sokolovských ulicích a jež

Průvod doprovázený přes falknovské náměstí městským strážníkem při pohřbu hraběte Nostize v roce 1931.

V roce 1934 přijel na biřmování do Falknova pražský kardinál Karel Kašpar. U kostela sv. Jakuba Většího jej kromě obyvatel vítají a zdraví dva městští policisté.

většina obyvatel znala, patřili například Franz Harbauer, Josef Peter, Anton Grasberger, Ignaz Hoyer, Anton Rossmeisl či Anton Mosberger. Mnoho z městských strážníků pocházelo z města či jeho blízkého okolí a tato funkce se někdy dokonce dědila, například u rodiny Hoyerů, kdy po otci Ignazi Hoyerovi nastoupili ke sboru i jeho synové Anton a Karl. Jejich vztah k nové republice byl však zřejmě poněkud rezervovaný, například v říjnu 1919 si československá vojenská správa města stěžovala u starosty na to, že městští strážníci stále nosí tzv. piklhaubny, tedy přilby z dob rakouské monarchie, což bylo považováno za provokaci. Městská rada tak v následujících měsících a letech musela v souladu s novými řády vybavit městské strážníky novými uniformami s insigniemi československého státu.

Ve městě tehdy, podobně jako za Rakouska, existovala jak četnická stanice, tak městský strážní sbor. Právě městští strážníci vyšetřovali prakticky všechny případy drobné a střední kriminality, jako byly drobné krádeže, přečiny proti mravnosti, narušování veřejného klidu a pořádku a od počátku 30. let v souvislosti s narůstající hospodářskou krizí stoupající počet sebevražd těch, kteří se svou špatnou životní situací rozhodli řešit tímto drastickým způsobem. V některých případech šlo o sebevraždu zastřelením, jindy oběšením, velmi častým však bylo utopení se v řece Ohři. Všechny takové případy byly velmi smutné, ovšem jedním z nejtragičtějších a nejsmutnějších byla sebevražda jistého 16 letého pekařského učeň v říjnu 1934. Ten v ranních hodinách skočil do řeky a po sobě na břehu zanechal nůži s pečivem a dopis, v němž psal, že aspoň takto se může trochu vyspat...

3. října 1938 vjely do města nacistické jednotky a tím byla v této oblasti skončena existence 1. československé republiky. O den později zavítal přes Kraslice do města i Adolf Hitler a během příštích týdnů a měsíců byla oblast československého pohraničí zcela začleněna do Německé říše. S odchodem většiny českého obyvatelstva odešli i příslušníci československých bezpečnostních a vojenských sil, zůstali zde pouze příslušníci městské policie, kteří byli všichni německé národnosti. Jejich role v kritických chvílích československého státu není zcela jasná, ale analogicky k jiným oblastem lze předpokládat, že naprostá většina z nich připojení pohraničí k Německu přivítala a mnozí se zřejmě i aktivně na rozbití republiky podíleli, jak dosvědčuje například případ strážníka Antona Mosbergera, který obdržel pamětní medaili „Za osvobození Sudet“.

Městští policisté byli spolu se začleněním oblasti do Německé říše vřazeni také do jejich bezpečnostních struktur. Stali se součástí Schutzpolizei, Schupo, ochranné policie, která fungovala jako městské policejní síly Německa s úkolem dohlížet na dodržování zákonů a nařízení v německých městech. Posílení nicméně byli příslušníky policie přímo z Říše, jejich velitelem se stal policista z Kolína nad Rýnem Beckmann, od prosince 1938 pak nadporučík Albert Karradt, jenž ve své funkci vytrval do července 1941, kdy odešel sloužit do Chebu. Jeho funkci následně převzal dlouholetý městský policista Anton Grasberger, po jeho odvelení na frontu v roce 1943 byl velitelem jmenován Paul Schittek.

Přilba městského policisty (strážníka) s písmeny SW (Stadt- und Wache, městská stráž). Takovou používali i falknovští strážníci.

Brzy po obsazení došlo k zatýkání řady nepohodlných osob, zejména antifašistů, a ve městě byla zřízena také úřadovna tajné policie (Gestapo). Ta byla ovšem již v listopadu 1938, několik dní po Křišťálové noci, přemístěna do Chebu. Ve městě se naopak počítalo se zřízením stálé pobočky karlovarské kriminální policie (KriPo). Již 13. dubna 1939 byl městský strážník Anton Rossmeißl odeslán pro své schopnosti na kriminalistický kurz a od března 1940 pak ve městě působil jako vrchní kriminální asistent. Na kriminalistický kurz byli vysláni také strážníci Harbauer a Grasberger, ti se ovšem příslušníky kriminální

Franz Harbauer a Josef Peter, dva dlouholetí falknovští městští strážníci před obchodem s elektro zbožím firmy J. C. Wildfeuer, jež bývala v místech dnešního bytového domu Ohře.

Dva zřejmě městští policisté asistují při odsunu českého obyvatelstva z Falknova v září 1938.

policie nestali a stejně jako ostatní městští policisté, jejichž počet se ustálil na 12, zůstali tzv. v uniformách. Většina z nich pak po dobu války vykonávala klasickou městskou strážní službu. Bližší zprávy o jejich činnosti však nejsou.

Jak postupovala válka, byli někteří z městských strážníků převeleni do jiných oblastí Říše či přímo na frontu. Tak byl například strážník Franz Harbauer převelen do oblasti Charkova, na východ byli převeleni i strážníci Emil Krautmann a Josef Richter, v prosinci 1941 pak za nimi putovali i policejní záložníci Emil Renz a Franz Pöpperl. V dalších letech pak takových případů přibývalo a ne všichni se vrátili zpět domů. Například v červnu 1943 partyzáni nedaleko obce Meševo u běloruského města Orša zastřelili policejního strážmistru z Falknova Franze Dorschnera sloužícího u 11. policejního pluku SS.

Osudy a činnost falknovských městských policistů během války se dá rekonstruovat jen velmi torzovitě. Z několika málo tiskových zpráv plyne, že se zaměřovali na přestupky typu porušování zavírací hodiny, nedodržování povinného zatemnění oken, dopravní přestupky, drobné krádeže či občasně rvačky a napadnutí. Zejména ke konci války pak museli řešit mnozíci se případy krádeží potravin, jako například v březnu 1945, kdy při pronásledování několika zlodějů brambor ze skladů v klášterní zahradě použili služební zbraně. Množili se také případy rozkladu německých sil. V dubnu 1945 zastavil jeden z městských strážníků na mostě přes Ohři poddůstojníka na kole a žádal o kontrolu dokumentů. Ten místo toho vytáhl pistoli a začal střílet, což strážník opětoval a spolu s kolegy vojenského zběha pronásledoval do čtvrti Wieden a následně až do Dolního Rychnova, kde jej obklíčili. Došlo k další přestřelce, kterou ukončila až zběhova sebevražda.

Poněkud více zpráv je o činnosti vrchního kriminálního sekretáře Rossmeisla, jenž proslul nevybíravým a hrubým chováním k nuceně nasazeným a válečným zajatcům, což vyvrcholilo po náletu na

Familien- u. Vorname: <i>Dorschner, Franz</i>			G-A	057/1048
geboren am <i>22. 3. 04</i> in: <i>Falkenau</i>			Kreis: <i>Falkenau Länd. Steierm.</i>	
Truppenteil: <i>11./ 44 - Pol. Regt. 8</i>				
Dienstgrad: <i>Wachtm. d. 1. St. d. Res.</i>				
Erkennungsmarke: <i>-645- Res. Pol. Btl. 134</i>				
Tag des Todes: <i>17. 6. 43</i>		Ort des Todes: <i>1. km nordw. Mesevo</i>		Beerdigt am
Lage und Nr. des Grabes: <i>Gräber Heldenfriedh.</i>				
<i>S. Gräb. Nr. 1649</i>				
Gemeldet durch: B.L. Ref. 1. W.G.D. Wast. Trupp- <i>2. 14/</i> Bl.				
Can. <i>140</i> <i>22.10.43</i>				
<i>West. Trup. 2. 359/254 Bc.</i>				

Záznam o smrti falknovského strážníka Franze Dorschnera na východní frontě v roce 1943.

Uniforma městské inspekce veřejného pořádku, tzv. šedý mor.

město 17. dubna 1945. O čtyři dny později totiž nedaleko kostela odklízeli trosky po náletu sovětských vojáků z místního lazaretu a dva z nich, Michal Patalaš a Ivan Soročan v troskách našli zbytky jídla, které i přes zákaz snědli. Byli však spatřeni a právě na příkaz Antona Rossmeisla oběšeni na stromě za kostelem. Za tento čin byl Anton Rossmeisl po válce předán k potrestání americkým úřadům, jeho další osud však znám není.

Po skončení války v roce 1945 funkce bezpečnostních sborů ve městě převzaly napřed Revoluční gardy a následně do města dojely jednotky četnictva a policie, ovšem obě složky již vlastně sloučeny do nového Sboru národní bezpečnosti. Funkce městských strážníků tak tehdy v podstatě zanikla, i když ve větších městech se ještě držela do roku 1949. K jejímu obnovení v Sokolově nedošlo ani v období

Současní sokolovští městští strážníci u nádraží.

po komunistickém převratu, i když právě Sokolovsko patřilo k oblastem se značným výskytem trestné činnosti. Menší změnu můžeme zaznamenat od roku 1964, kdy byly městskými národními výbory zřizovány tzv. městské inspekce veřejného pořádku, jakási socialistická obdoba městské policie s vlastními uniformami, avšak neozbrojená. Pro jejich barvu a celkovou neoblíbenost jejich členů mezi obyvatelstvem se těmto složkám

přezdívalo šedý mor. Spolu s členy PS-VB tvořily další část podpůrného systému bezpečnostních složek státu složeného z řad civilních občanů. V Sokolově jsou doloženy obě tyto složky, avšak za klasickou městskou policií je považovat nelze.

Změna v oblasti existence městských strážních sborů přišla až po roce 1989, v Sokolově však poměrně dlouho po této době. Novodobá městská policie v Sokolově byla zřízena dne 20. března 2003 obecně závaznou vyhláškou města Sokolova. Městská policie v Sokolově byla postupně rozšiřována z původních šesti strážníků na současných 54 zaměstnanců a je pod přímou pravomocí starosty města. Městská policie Sokolov má v současné době 25 tabulkových míst pro pracovní pozici strážník, z toho 18 strážníků mimo plnění běžných úkolů má přidělen svůj okrsek (část města Sokolova). Jeden strážník je vyčleněn pro obce Lomnice, Svatava, Dolní Rychnov a Březová, se kterými má město Sokolov uzavřenou veřejnoprávní smlouvu o výkonu plnění úkolů městské policie v těchto obcích.

Vladimír Bružeňák

Účastníci bitvy u Sokolova ze Sokolovska

Ludvík Bloch (1906–?)

Jednou z městských částí Habartova na Sokolovsku je bývalá vesnice Kluč. Před více než sto lety používala obě místa německé názvy: Haberspirk-Rad. Právě tam se počátkem 20. století usadili židovští manželé Blochovi, kteří měli svatbu přesně 24. prosince 1899 v Kynšperku nad Ohří a poté bydleli v Sokolově, kde se jim 28. března 1901 narodila dcera Charlotte (Lotti).

EMPFANGSBESTÄTIGUNG FÜR IRO IDENTITÄTSKARTE

1. Ich bestätige hiermit den Empfang der IRO Identitätskarte No. 84695
für BLOCH Ludwig CM/I No. 1014 750

2. Ich habe mich ausgewiesen durch ESR Binzenlegimation
2757/8

Da*um: 29. Dez. 1949

Bloch Ludwig

Identifikační záznam L. Blocha z roku 1949.

Oba manželé neměli původ na Sokolovsku. Marcus Bloch (narozen 12. února 1858) pocházel z Krásné Lípy u Sokolova, jeho o dvacet let mladší manželka Berta Buchsbaumová (narozena 2. srpna 1878) pak z Milíkova na Chebsku.

Marcus Bloch poté, co se rodina odstěhovala ze Sokolova, pracoval jako obuvník v Radvanově, jen kilometr vzdálené obci od Kluče. V Kluči bydleli manželé v domě s číslem popisným 145, kde se jim postupně narodily zbývající tři děti, syn Ludvík a dvě dcery, Julie a Marie. Nejdříve přišla na svět a jako druhá 19. února 1904 Julie, dne 16. května 1906 se narodil syn Ludvík a po šestileté pauze, 22. února 1912, se narodila nejmladší Marie.

Ludvík Bloch vychodil v Habartově mezi lety 1912-1917 obecnou školu. Část měšťanky pak absolvoval v Praze, kde bydlel v chlapeckém židovském sirotčinci v Bruselské ulici na Vinohradech, odkud se kvůli nedostatku financí brzy vrátil na západ Čech a školní docházku dokončil ve Falknově. Tam také roku 1923 úspěšně ukončil druhý ročník pokračovací školy obchodní a začal pracovat coby obchodník.

Na jaře 1928 se dostavil k odvodu a 1. října 1928 nastoupil vojenskou prezenční službu k 1. baterii horského dělostřeleckého oddílu 255 v Týnu nad Vltavou. Kvůli zhoršenému zdravotnímu stavu byl již několik týdnů po zahájení výcviku subarbitrován, uznán neschopným vojenské služby a 3. února 1929 propuštěn. Bloch se vrátil do Habartova, kde provozoval menší obchůdek se smíšeným zbožím, kromě toho působil i jako obchodní zástupce několika dalších obchodů na Sokolovsku.

Jeho podnikání ukončila politická situace v pohraničí, která vyvrcholila odstoupením tohoto území nacistickému Německu. To už se Bloch nacházel v Praze, kam uprchl po prvních incidentech s fanatickými henleinovci. Z hlavního města potom utíkal hned po obsazení zbytku Česko-Slovenska na východ, do Polska. Dostal se do Katowic, kde se hlásil na anglickém konzulátu o víza na britské ostrovy.

Vývoj druhé světové války ho po porážce Polska dovedl neplánovaně na území Sovětského svazu, které v září 1939 zabralo východní část země, včetně města Lvov, kde se tehdy nacházel. Zůstával bez práce, a tak se ji vydal hledat na jih, do města Bučač. Zde byl 17. června 1940 jako uprchlík zatčen sovětskou NKVD. Následoval obvyklý proces: vyvezení na Sibiř. Bloch se tak ocitl v lágru Suchaja Bezvodnaja. Propuštění se dočkal koncem ledna 1942 po necelých dvou letech pod podmínkou vstupu do čs. vojenské jednotky.

Do Buzuluku Ludvík Bloch dorazil 20. února 1942 a ihned byl obvodní komisí pod kmenovým číslem 352/m odveden. Následně zahájil vojenský výcvik u minometné roty, od které v průběhu následujících měsíců pendloval k náhradní rotě a později kulometné rotě. Musel projít subarbitračním řízením, které jeho zdravotní stav překvalifikovalo na B s vadou – tedy schopen pouze pomocné služby. Přesto se k 16. listopadu 1942 opět stal příslušníkem minometné roty 62 1. československého samostatného polního praporu v SSSR. Byl vycvičen na nabíječe minometu a v této pozici také odjel koncem ledna 1943 na frontu.

Po bojích u Sokolova se původně prapor reorganizoval na brigádu. Vojín Bloch v průběhu léta 1943 opět několikrát změnil svou jednotku, od štábní roty, po 1. rotu 2. polního praporu a pomocnou rotu, jejímž příslušníkem se stal 21. srpna 1943. S tímto útvarem také odjel později na frontu a účastnil se bojů u Kyjeva, za což si vysloužil povýšení do hodnosti svobodníka. Velitel byl tehdy charakterizován jako „váhavý, méně chápavý, ale snaživý.“

Se vznikem 1. čs. armádního sboru nadále sloužil i pomocné rotě, a to i během bojů na Dukle a východním Slovensku, bojů v první frontové linii se tak s největší pravděpodobností neúčastnil. Bloch byl postupně povýšen: v dubnu 1944 na desátníka, koncem července 1944 na četaře a v prosinci 1944 na rotného. Poslední dva měsíce války pak sloužil u sborové polní prádelny. Zde se seznámil s rumunskou židovkou Bertou Englerovou, která se později stala jeho životní partnerkou.

Ludvík Bloch demobilizoval coby rotmistr hospodářské služby 10. srpna 1945. Byl mu přidělen byt v Ústí nad Labem na Koněvově ulici č. p. 22 a jako národní správce se podílel více než tři roky na provozu papírníc-

tví Max Janko. Po zestátnění obchodu pracoval od dubna do září 1948 v papírnictví jako běžný pracovník. Během této doby se také oženil se svou družkou Bertou.

Oběma manželům byl po komunistickém převzetí moci nabídnut vstup do KSČ, který odmítli. Naopak po šesti letech zkušeností se životem v Sovětském svazu odmítali nadále žít pod komunistickým režimem. A tak zatímco před 10 lety musel Bloch utíkat před nacistickým totalitním režimem, nyní musel emigrovat před tím komunistickým. Se svými názory by mu totiž hrozilo zatčení. V Habartově č. p. 259 se rozloučil se svou matkou, která se mezitím podruhé provdala, a odjel přes celou republiku do Bratislavy a společně s manželkou se pokusili ilegálně utéct do Rakouska.

Jako legální možnost emigrace se nabídla židovská brigáda Hagana, ve které sloužilo několik desítek bývalých Blochových spolubojovníků ze Sovětského svazu. Všichni opustili v lednu 1949 Československo a byli vysláni jako vojáci do Izraele. Jejich cesta vedla vlakem do přístavu Constanta v Rumunsku, odkud lodí pokračovali do přístavu v Haifě. Tam se na všechny vojáky Hagany izraelské velení armády doslova vykašlalo, a i váleční hrdinové museli začít manuálně pracovat – Ludvík v čistírně, jeho manželka Berta jako služka v domácnosti. Situace v mladičkém státu Izraeli byla velmi komplikovaná. Blochovi se po půl roce rozhodli k návratu do Evropy. V srpnu 1949 opustili Blízký východ a 4. září 1949 přijeli do Vídně. Byli umístěni do tábora/centra pro uprchlíky na ulici Währinger Gürtel 97. Po více než roce získali povolení Rakousko opustit a s pomocí International Refugee organization (Mezinárodní uprchlické organizace) se počátkem září 1951 vydali do Spojených států amerických. S největší pravděpodobností se Blochovi usadili v New Yorku, kde již žili další příbuzní Ludvíkovy manželky.

Štefan Demko (1921–1996)

Štefan Demko patří mezi nejvíce zapomenuté hrdiny československé zahraniční armády. Přežil Gulag a vyznamenal se v bojích u Sokolova, Kyjeva či na Dukle. Jeho příběh se podařilo zmapovat i díky nálezům spisu ze zatčení sovětskou NKVD v archivu Zakarpatské oblasti.

Narodil se 31. prosince 1921 ve vesnici Voniho vo (dnes Vonyhove), okres Ťačevo na Podkarpatské Rusi v tehdejší Československu. Jeho otcem byl rolník rusínské národnosti Vasil Demko (1877–?), matkou Marie Kucinová (1886–?). Manželé vychovávali ještě o 3 roky mladšího bratra Michala.

Štefan Demko měl, jako jeden z mála dospívajících z Podkarpatské Rusi, možnost vystudovat střední školu. Celkově absolvoval 8 ročníků obecné a 2 ročníky lesnické školy v ukrajinském jazyce. Studia dokončoval už za maďarské okupace – jeho rodná obec byla v roce 1939 násilně připojena k Maďarsku. Zhoršila se životní

Štefan Demko po zatčení NKVD.

úroveň, mladým Rusínům navíc hrozila povinná služba v maďarské fašistické armádě a v polovojských orientacích. Od roku 1940 tak tisíce mladých mužů i žen z území Podkarpatské Rusi utekly do Sovětského svazu. Stejný osud potkal i Štefana Demka. Společně se svým bývalým spolužákem Petrem Ňagušinem a dalšími dvěma kamarády Michalem Papkanem a Štěpánem Harastajem naplánovali útěk do SSSR. Pomoci ji v tom mělo Demkovo povolání – pracoval jako lesní dělník v lesích pod hřebem Východních Karpat a nejvyšší hory Ukrajiny – Hoverly (2061 m).

Koncem května 1943 Demko absolvoval v Novochopersku poddůstojnickou školu s dobrým prospěchem a další výcvik prodělával v řadách minometné roty 2. pěšího praporu 1. čs. samostatné brigády v SSSR. K 9. srpnu 1943 byl povýšen na svobodníka. Jako minometník se pak zúčastnil všech dalších bojů Čechoslováků na východní frontě, včetně těch u Kyjeva a na Dukle. Demobilizoval v lednu 1946 v hodnosti četaře.

Poválečné osudy přivedly Štefana Demka na Karlovarsko a Sokolovsko. Nejdříve bydlel v Karlových Varech a později v Šindelově – Krásné Lípě v domě s číslem popisným 4. V červenci 1962 se v Rotavě oženil s vdovou po padlém partyzánovi ze Slovenského národního povstání Julianou Buchlovou. Manželé vlastní děti nikdy neměli. Štefan pracoval až do odchodu do důchodu jako dělník a slévač u Lesního závodu Krásná Lípa, žil v ústraní a veřejného života se nikdy nezúčastňoval. Zemřel v kraslické městské nemocnici po těžké nemoci symbolicky v den boje u Sokolova, dne 8. března 1996.

Štefan Demko byl za hrdinství v bojích vyznamenán Československým válečným křížem 1939, Československou medailí Za chrabrost před nepřitelem, Sokolovskou pamětní medailí, Dukelskou pamětní medailí, medailí Za zásluhy o obranu vlasti (8. 3. 1968) či sovětskou medailí Za vítězství nad Německem 1941-1945.

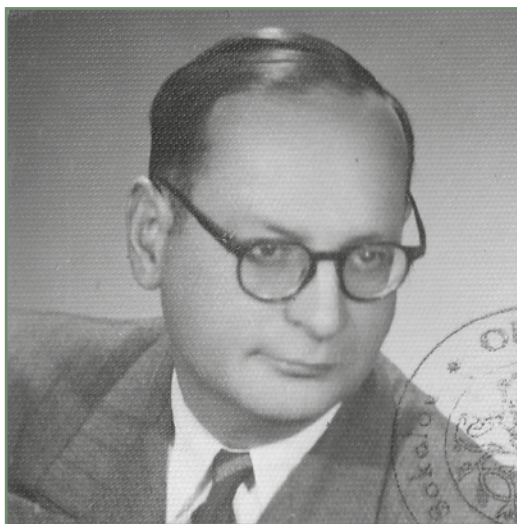
Karel Schrötter (1902–1977)

Ve svých 42 letech patřil mezi nejstarší československé vojáky, kteří se v březnu 1943 zúčastnili bitvy u Sokolova. V bojích na východní frontě obstál, stal se důstojníkem a byl i oceněn několika vyznamenáními. Jeho nadšení z vybojované svobody ale brzy překonala těžká životní rána. Manželku a celou širší rodinu včetně několika sourozenců nacisté zavraždili v plynových komorách.

Narodil se 8. března 1902 ve Vizovicích na Zlínsku do rodiny maloobchodníka Bernarda Schröttera (1853–1938) a jeho manželky Růženy, za svobodna Zveigenthalové (1860–1915). Vyrůstal v rodině pěti starších sourozenců – tří sester a dvou bratrů.

Karel od roku 1908 chodil do obecné školy ve Vizovicích, tamtéž pak následoval na měšťanské škole. Když ji dokončil, zuřila už naplno první světová válka. Život rodina neměla jednoduchý, bratři museli na frontu a druhý rok v průběhu války jim zemřela i matka Růžena. O rodinu se tak staral jen otec Bernard, kterému tehdy bylo 63 let. Přesto mohl nastoupit středoškolské vzdělání a v červnu 1920 úspěšně odmaturoval na obchodní akademii v Olomouci.

Ve svých 18 letech se musel Karel postavit na vlastní nohy. Zůstal v Olomouci u svého strýce Josefa Schröttera, který ho zaměstnal jako úředníka ve své firmě. Jednalo se ovšem pouze o dočasné řešení, a tak v srpnu 1922 zvolil možnost zaměstnání v zahraničí. Odcestoval do polských Katovic a pracoval opět coby úředník u společnosti Richarda Krause. Tato epizoda z jeho života nakonec trvala jen něco málo přes půl roku – nedařilo se mu a v dubnu 1923 se vrátil zpátky do Československa. Na více než 10 let se usadil v České Třebové. Po celou dobu zde působil jako korespondent firmy Heřman Palacka a synové, jediné přerušení přinesla pozvánka k vykonání základní vojenské služby, avšak při odvodu byl Schrötter uznán neschopným vojenské služby a k armádě nenastoupil.

Karel Schrotter.

Imatrikulační číslo: _____

Válečná vložka ke kvalifikační listině.

Kare Schrötter

Jméno a příjmení: _____

Hodnost, br. poměr, akad. titul: ppor.v zál.

Stavovská skupina: tel.vojsk.

Zúčastnil se válečných tažení (bojů)

Kde od-do ve funkci	Bojové vlastnosti, osvědčil:	Osobní změny:
Karpatská ofensiva 15.9.-10.12. 1944. ve funkci spoj.uzlu.	Ukázný, pracovitý, spolehlivý. Osvědčil se dobře. Velitel spoj.práp. por.tel.Pohoriljak	20.9.44 Jmenován ppor. tel.vojsk v zál./ /dov.rozk.I.čs. sboru č.71/44./ Michal v.r.
	Souhlasím! Velitel l.čs.sa.mbrigády v SSSR: brig.gen. B O Č E K Bohumil v.r.	

Kvalifikační listina K. Schrottera.

V červenci 1932 následovala další změna bydliště – na půl roku se přestěhoval do Náchodu, aby zde opět byl korespondentem jedné místní společnosti. Svou definitivní a poslední změnu svého povolání učinil v únoru 1933. Získal prestižní místo obchodvedoucího u světoznámé společnosti Baťa ve Zlíně. Toto obuvnické impérium bylo za první republiky na vrcholu svého byznysu a firmy expandovala i do zahraničí. Schrötter kvůli tomu jezdil na služební cesty do celého světa, delší dobu trávil například v Sýrii a Palestině. Ve druhé polovině 30. let se také oženil – za manželku si vzal ostravskou židovku Markétu Schrötterovou.

Karel si byl vědom hrozeb nacismu, zasáhl ho především anšlus Rakouska v březnu 1938. Jeho starší sestra Malvína se rozhodla emigrovat do americké Kalifornie a pro odchod do zahraničí se rozhodl i on sám. Překročením hranic u Ostravy se dostal do polských Katovic. Místo dobře znal, vždyť tu před 20 lety několik měsíců pracoval. Mohl tak využít známostí a dočasné bydlení. Svůj smysl emigrace ale viděl jinde. Byl vlastenec a chtěl vstoupit do československé zahraniční armády, která se v Polsku organizovala. Nepřijali ho však kvůli vyššímu věku.

Mezitím vypukla druhá světová válka a Polsko obsadilo Německo ze západu a Sovětský svaz z východu. Schrötter se dostal s dalšími emigranty na území obsazené SSSR, do Rovna, odkud se dál evakuoval na východ do nitra země. Nejdříve pobýval v přístavním městě Taganrog na pobřeží Azovského moře, kde pracoval jako dělník v místním kožeobuvnickém kombinátu. Později, v souvislosti s blížící se frontou, uprchl do uzbeckého Taškentu. Zde získal pracovní místo dělníka v Zrnosovchoze Milerovo. Tato práce ho nenaplnňovala. Chtěl bojovat, vždyť to byl i důvod, proč odešel za hranice své rodné země. Poštěstilo se mu na přelomu zimy 1941/1942.

V místním rozhlase zaslechl výzvu o formující se vojenské jednotce na území SSSR. Neváhal, odjel na místní vojenské velitelství a vyřídil si potřebnou dokumentaci. Cesta z Uzbekistánu do Buzuluku byla dlouhá a náročná. Dne 8. dubna 1942 byl pod kmenovým číslem 630/m odveden. Následoval náročný výcvik mezi převážně mladšími spolubojovníky. Schrötter obstál, velitel ho charakterizoval jako ukázněného, ale bojácného vojáka. Během výcviku byl nejdříve přidělen ke strážní četě náhradní roty, od poloviny srpna 1942 byl příslušníkem 1. roty a od konce prosince příslušníkem spojovací čtyry. Brzy poté odjel z 1. čs. samostatným polním praporem v SSSR na frontu.

V tu chvíli asi netušil, že se svého prvního boje zúčastní přesně v den svých 41. narozenin. V krvavé bitvě u Sokolova byl coby telefonista přidělen k posílení přímo 1. roty nadporučíka Jaroše, tedy jednotce, která nesla hlavní tíhu boje o ukrajinskou vesnici. Jen zárazem se Schrötterovi podařilo vyváznout bez zranění.

Později se zúčastnil i dalších bojů Čechoslováků na východní frontě – u Kyjeva, Pravobřežní Ukrajiny i Dukly. V polovině září 1944 byl povýšen na podporučíka. Válku zakončil ve funkci dozorcího spojení 1. spojovacího praporu 1. čs. armádního sboru.

Po návratu do svobodného Československa zůstal Karel Schrötter nadále v armádě. K 22. prosinci 1945 byl povýšen do hodnosti poručíka spojovacího vojska. Nadále tak působil na pozici zástupce velitele spojovací roty u Hlavního štábu v Praze. Během této služby se seznámil s telefonistkou působící na Ministerstvu národní obrany a podruhé se oženil (první manželka s největší pravděpodobností zahynula v koncentračním táboře). Od října 1946 do března 1947 pak sloužil coby zástupce velitele Spojovacího skladu 1 v Praze.

Schrötter po roce 1945 nechtěl sloužit v armádě, naopak toužil věnovat se svému předválečnému zaměstnání. Velení armády mu vyhovělo teprve na počtvrté po urgencích firmy Baťa, aby byl opět zaměstnán jako odborník v kožedělném a obuvnickém průmyslu. Demobilizoval a začal si hledat místo, kde by se uplatnil. Nabídl mu pozici vedoucího obchodu Jas, n. p. v západočeském Oloví. Schrötter nabídku přijal a odstěhoval se do pohraničí. Po odsunutých Němcích dostal s manželkou rodinný dům s číslem popisným 225.

V národním podniku Jas pracoval i v době nástupu komunistů k moci. Počátkem 50. let se jen se štěstím vyhnul perzekuci – v západních Čechách byl mimo centrum dění, pod výhrůžkami byl navíc donucen vstoupit do komunistické strany, aby ochránil svou rodinu se dvěma malými syny.

Od května 1951 vedl obchodní dům s módou v nedalekém Chebu. Jednalo se o pobočku Oděvního obchodu v Karlových Varech. Po necelých dvou letech byl donucen opět změnit zaměstnání, nově se stal úředníkem u Československých dopravních podniků v Sokolově, konkrétně pracovníkem sekretariátu závodu č. 404. Ani tam ovšem dlouho nevydržel – dodělal si dva ročníky sokolovské večerní průmyslové školy elektrotechnické a v lednu 1955 přešel na pozici elektro-strojního technika výstavby do Západočeských sklárů Dukla v Oloví. Zde pak pracoval až do odchodu do důchodu.

Postupně byl povyšován do vyšších hodností spojovacího vojska: u příležitosti výročí bojů na Dukle v říjnu 1950 na nadporučíka a v dubnu 1955 na kapitána v záloze. Karel Schrötter zemřel roku 1977 v Berouně, kde strávil poslední roky svého života. Za hrdinství v bojích na východní frontě obdržel celou řadu řádů a vyznamenání, např. Československou medaili Za chrabrost před nepřitelem, Československou vojenskou pamětní medailí se štítkem SSSR, Sokolovskou pamětní medailí, Dukelskou pamětní medailí či sovětskou medailí Za vítězství nad Německem 1941-1945.

Jiří Klůc

„Bimbo“ v Kraslicích

V květnu 1940 se nebojovalo jen na válečných frontách a v zákopech, ale také na fotbalových hřištích. Poslední květnovou neděli tohoto roku se odehrála v tehdejším městě Graslitz (dn. Kraslice) významná sportovní událost. Místní fotbalový klub NSTG Graslitz sehrál v rámci Německého mistrovství své domácí utkání s rakouským týmem SK Rapid Vídeň. A co tomu předcházelo?

Průkopníky fotbalu na území Rakouska - Uherska zřejmě byla britská komunita žijící ve Vídni. Na konci 80. let 19. století jej hrálo stále více nadšenců, hlavně studenti. V Čechách za zakladatele „kopané“ bývá považován Josef Rössler - Ořovský, který jej poznal v Anglii. První zápas se odehrál v Praze asi v roce 1882 zorganizovaný německým studentským spolkem Lesehalle. Dalším propagátorem byl pro-

fesor Jan Sommer, díky kterému se v Roudnici n. Labem odehrál 15. srpna 1892 mezi týmy ČAC Roudnice a Sokol Roudnice zřejmě první veřejný fotbalový zápas. Fotbal se poté postupně šířil a rozvíjel i na dalších místech, především v Praze. Vzniká mnoho nových fotbalových klubů, např. v Brně, Teplicích, Mostě nebo Karlových Varech.

S jejich zvyšujícím se počtem rostlo také úsilí o vytvoření soutěže, ve které by mohly jednotlivé kluby poměřovat svůj fotbalový um. Hrát tzv. „na body“ se začalo od jara 1896. Tehdy bylo vyhlášeno celkem pět soutěží (např. tři samostatná mistrovství - Království Českého, Prahy a Rakouska a mistrovství Zemí koruny České). Mezi tehdejší nejlepší kluby patřily AC Praha, AC Sparta, SK Slavia, Regatta a také nově vzniklý klub DFC (*Deutscher Fussball Club*).

V této době zatím ještě neexistovala žádná pravidla, nebyli rozhodčí a o průběhu zápasu rozhodovali vždy po jednom vybraní zástupci z každého týmu (a každý z nich měl na starost polovinu hřiště). Dbalo se především na auty a rohové kopy,

Znak DFC Graslitz 08.

Gaumeister 1937-38.

naopak ofsajdy se často přehlížely. Fauly byly velmi vzácné. Hrál se v košilích, v kalhotách ke kolenům a s různě placatými čepicemi na hlavách. Hráči se převlékali většinou v místních hostincích. Hřiště nebyla oplocená a sítě v brankách ještě nebyly.

Zápasy sledovali spíše jen neplatící diváci. Mnohé kluby tak neměly dostatek finančních prostředků. Provozovat fotbalový klub tedy bylo velmi nákladné a míč byl poměrně drahou záležitostí. Ve školách byl fotbal tehdy zakázaným sportem a všechna zranění se tajila před tiskem i veřejností.

Od počátku 20. století postupně vznikají jednotlivé národní svazy. V roce 1900 *Verband der Prager Deutschen Fußballvereine* a v roce 1901 *Deutscher Fußball Bund - DFB*. Český svaz footbalový (ČSF) byl založen 19. 10. 1901 v restauraci u Zlaté váhy. V roce 1904 *Deutsch - Böhmischer Fußball Verband* a v roce 1911 byl založen *Deutsche Fußball Verband für Böhmen*, na kterém byly ustanoveny dvě župy. (*Nord-Westböhmischer Gau* v Teplicích a *Mittelböhmischer Gau* v Praze). Ve stejném roce byla založena Mezinárodní fotbalová federace - FIFA sdružující jednotlivé národní fotbalové svazy, jejímž členem ČSF se stalo o dva roky později.

Po skončení první světové války a vzniku Československa docházelo k přeměně již existujících i založení nových svazů a zájmových organizací, např. ČS svaz fotbalový, Klub českých turistů - Sokol, Orel, FDTJ a DTJ. Své vlastní svazy si zakládaly i národnostní menšiny (*Němci, Slováci či Maďaři*).

Svaz německých fotbalistů, založený v roce 1911, se v roce 1920 rozdělil na dva (na český a moravsko-slezský). Posléze se opět sloučily v jeden - DfV für Böhmen - Mähren. Ten sdružoval větší i menší fotbalové kluby včetně těch ze Sudet. Nejlepší kluby ze šesti žup hrály nově vytvořenou ligu - Meisterschaft DfV. Ostatní pak v nižších soutěžích I. a II. třídy.

Ve stejném roce zastřelil všechny německé sportovní svazy DHA nebo DHfL (*Deutsche Reichsausschuß für Leibesübungen*). Největší tělovýchovnou organizací byl Německý tělocvičný svaz (*Deutscher Turnverband in der Tschechoslowakei*) - DTV se sídlem v Teplicích. Další Dělnický tělocvičný a sportovní svaz (*Arbeiter Turn und Sportbund - ATUS*), založený v roce 1919 v Ústí n. L., se zabýval kopanou. Organizoval utkání s německými kluby i pořádal turnaje.

V červenci 1921 byla v DfV ustanovena nová pravidla, např. že hráč německé národnosti mohl hrát za tým v místě svého bydliště, jen pokud nebyl jiný jeho národnosti.

ČS asociace Footballová (ČSAF) byla založena v roce 1922, která sdružovala všechny fotbalové svazy včetně národnostních menšin.

Zakladateli, průkopníky či hráči fotbalu v Kraslicích byli hlavně Josef Blohberger, Max Beer a Stark Pepp - Hugo Feigl, Josef Köstler, Josef Schilbach, Josef Sattler, Johann Lorenz a Johann Meinel – dále Adolf Dotzauer, Hans Fischer, Hans Müller, Hugo Stowasser, Franz Stowasser, Karl Heinzmann, Karl Weck, Dr. Robert Anger, Ernst Kohlert, Willi Köstler, Hubert Krey jun., Peter Altmann a Toni Gareis.

Významnými podporovateli byly pak především Hubert Krey sen., Daniel Kohlert sen., Karl Fuchs, Willi Stark a Ernst Groh. Fotbalový klub DFC Graslitiz (Deutscher Fußball Club 08 Graslitiz) byl založen v roce 1908.

O tři roky později sloučením s Deutschen Fußball - Betrieb vznikl klub nový. Jeho předsedou se stal Adolf Dotzauer (Dotzi) a kapitánem Josef Schwarz. Tehdy za kraslický tým hrál Robert Merz, rakouský střední útočník, bývalý hráč DFC Prag a kapitán olympijského týmu v roce 1912 ve Stockholmu. Pracoval na železniční zastávce v Hartenbergu (Hřebenech), ovšem padl během první světové války v roce 1914 v Rusku.

První utkání po skončení války odehrál klub 20. dubna 1919, ve kterém porazil DSK Königsberg výsledkem 3:0.

Tým z Kraslic hrál tzv. West Gau (Západní ligu). Na konci 30. let 20. století měl klub již přes 500 registrovaných členů. K největším úspěchům klubu až do sezóny 1937-38 patřil zisk 9 župních titulů a 8 pohárových mistrovství.

Po připojení českého pohraničí k Německu byl dosavadní systém fotbalových soutěží zrušen. Fotbalové kluby přešly nejdříve pod říšskoněmecký DFB, kde působily v sezóně 1938/39 v rámci fotbalového mistrovství.

Tým DFC Graslitiz v sezóně 1938-39 odehrál ve skupině Západní ligy jen šest zápasů, protože průběh soutěže narušovalo počasí. V únoru 1939 bylo rozhodnuto o změně původního formátu ligy a všechny kluby I. třídy dál pokračovaly pohárovým způsobem. Tým z Kraslic se probojoval až do finále, ve kterém 5. března 1939 porazil v Aši místní DSV Asch 5:2 a kvalifikoval se tak do Německého mistrovství. V semi-finále prohrál s Tepplitzer FK 1903 3:5, který ve finále neuspěl s WFK Warnsdorf FK 1907.

Od následující sezóny všechny fotbalové kluby patřily již pod Německý svaz pro tělesnou výchovu (NSRL - *Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübungen*), který sdružoval všechny sportovní a zájmové spolky. Nařízením říšskoněmecké vlády byly zrušeny jejich dosavadní názvy. V každé obci či městě vznikl pouze jeden sportovní oddíl, kam byli sportovci nuceni se přihlásit. Součástí svého názvu musel každý z nich používat označení NSTG (Nationalsozialistische Turngemeinde). Všechny oddíly byly pod přímou nacistickou kontrolou a mimo zůstávaly jen vojenské kluby.

GAU SUDETENLAND - STAFFEL 1								
	Played	Won	Drew	Lost	For	Against	Diff.	Points
1 NSTG Graslitiz	10	7	1	2	43	24	19	15
2 NSTG Tepplitz-Schönau	10	7	1	2	45	27	18	15
3 NSTG Eger	10	6	0	4	30	25	5	12
4 NSTG Brüx	10	4	1	5	19	29	-10	9
5 NSTG Karlsbad	10	3	1	6	26	33	-7	7
6 NSTG Komotau	10	1	0	9	23	48	-25	2
	60	28	4	28	186	186	0	60
NSTG Graslitiz to the play-off for best goals-average								

Tabulka sezóny 1939-40.

Endstand Gruppe 1b

1.	Rapid Wien	4	3	1	0	19	:	4	7	Gruppenfinale
2.	Vorwärts Rasensport Gleiwitz	4	1	2	1	11	:	11	4	
3.	NSTG Graslitz	4	0	1	3	7	:	22	1	

Runde 1

05.05.1940 Gleiwitz Vorwärts Rasensport Gleiwitz - NSTG Graslitz 4:2

Runde 2

12.05.1940 Wien Rapid Wien - NSTG Graslitz 7:0

Runde 3

19.05.1940 Wien Rapid Wien - Vorwärts Rasensport Gleiwitz 3:1

Runde 4

26.05.1940 Graslitz NSTG Graslitz - Rapid Wien 1:7

Runde 5

02.06.1940 Bismarkhütte Vorwärts Rasensport Gleiwitz - Rapid Wien 2:2

Runde 6

09.06.1940 Graslitz NSTG Graslitz - Vorwärts Rasensport Gleiwitz 4:4

Gruppenfinale Gruppe 1 (Gruppensieger)

23.06.1940 Wien Rapid Wien - Union Oberschönweide 3:2

30.06.1940 Berlin Union Oberschönweide - Rapid Wien 1:3

Rapid Wien im Semifinale

Tabulka utkání v Německem mistrovství.

Po vzniku Sudetské župy (Gau Sudetenland) založil NSRL novou župní ligu (*Gau Liga Sudetenland, Nr. 18*). Účastnit se jí mohly jen etnicky německé kluby. Mnoho hráčů proto ze soutěže I. třídy odešlo do staroříšských klubů. Čeští hráči se až na výjimky vrátili do vnitrozemí a hráčům židovského původu byla dokonce sportovní činnost zakázána úplně. Kvalita jednotlivých klubů se značně snížila.

Spielbericht

Deutsche MS Gruppe 1b 1939/40 - Runde 3

Sonntag, 26.05.1940, ? Uhr

Graslitz, Sportplatz BSC 08, 3600 Zuschauer

Schiedsrichter: Wollny (Deutschland)

NSTG GRASLITZ (CSL)

1:7 (0:3)

RAPID WIEN

Tore:

0:1 Matthias Kaburek II 2'
0:2 Hermann Dvoracek 10'
0:3 Johann Pesser 17'
0:4 Franz Binder 'Bimbo' 49'
0:5 Matthias Kaburek II 53'
1:5 Steindl 70'
1:6 Johann Pesser (78' ?) 74'
1:7 Franz Binder 'Bimbo' (80' ?) 85'

Aufstellungen

Coach: ?

Anton Schätzko
Josef Rambacher
Bleichschmidt
Dvorak
Popp
Weck
Rudolf Strittich
Rehak
Tetref
Unger
Steindl

Coach: Hans Hierath/Leopold Nitsch

Rudolf Raftl
Stefan Wagner
Heribert Sperner
Franz Wagner
Johann Pesser
Stefan Skoumal
Wilhelm Fitz
Hermann Dvoracek
Matthias Kaburek II
Franz Binder 'Bimbo'
Franz Kasperek

Přehled k utkání v Kraslicích v červnu 1940.

Momentka z Vídně.

Původní fotbalový tým DFC Graslitz tak zanikl a sloučením několika místních sportovních klubů vznikl klub nový pod názvem NSTG Graslitz. Hráči kraslického klubu hráli v dresech v kombinaci černé a červené barvy. Své domácí zápasy hráli na fotbalovém hřišti Unter - Graslitz.

V následujícím ročníku (1939 - 40) sehrál svá utkání tým z Kraslic v první ze dvou skupin s kluby z Teplic, Chebu, Mostu, Karlových Varů a Chomutova. Župní liga začala 20. srpna 1939. V divizní soutěži odehrál NSTG Graslitz celkem 10 zápasů, přičemž 7 vyhrál, 2 prohrál a jednou remízoval. Dokázal vstřelit 43 gólů a 24 jich obdržel. Skupinu vyhrál před týmem z Teplic jen o skóre, a to o jediný gól!

Divizní finále naplánované na 30. března 1940 přerušil vytrvalý déšť. Odehrálo se proto až 21. dubna v Mostě před zhruba 8 000 diváky. Soupeřem kraslického klubu byl tým vítěz druhé skupiny NSTG Gablonz (Jablonec n.N.), který dokázal porazit 2:1. Postoupil tak do závěrečných bojů Německého fotbalového mistrovství.

Sport und Spiel

Schön war's in Graslitz!

Die Rapidler stellten mit 7:1 ihren Gruppensieg sicher

Von unserem nach Graslitz entsendeten Sonderberichterstatte Gerstenecker

Heute um 8.30 Uhr ist die Rapidelf von ihrem Abtecker aus Graslitz wieder wohlbehalten in Wien eingetroffen.

Genau so wie in Wien mußte man auch draußen absolut nicht ganz aus sich herausgehen, um den Gegner sicher zu halten und die Loredifferenz nach Belieben auszubauen. Wenn auch die Gesamtleistung des Sudetenmeisters diesmal bedeutend besser war als in Wien, langte es doch nicht dazu, die Hütteldorfer zu zwingen, auf volle Touren zu gehen.

III: SC. 03 Raffel - Mühlheimer SC. 3:5 (2:3); IV: 1. FC. Nürnberg - SV. Waldbach 0:0.

Stand der Gruppe IB

Rapid-Wien	3	3	—	17	2	6
Boriv.-Raf.-Gleitwitz	2	1	—	1	5	2
NE.-Lgde. Graslitz	3	—	—	3	8	18

Rapid má skupinové mistrovství jisté

Zápas fotbalového mistra Východní marky klubu Rapid proti mistru Sudetska NSTG. Graslitz v krásném městě výrobců hudebních nástrojů Kraslicích byl pro tamní sportovní obec velkou událostí. Na hřiště dostavili se nejen sportovní nadšenci z města, nýbrž také z celého okolí. Dostavili se dokonce i návštěvníci z blízkého Saska. Však také nelitovali. Mužstvo Rapidu předvedlo nádhernou hru a porazilo domácí jedenáctku 7:1 jako při prvním utkání ve Vídni, ačkoli hráči Rapidu nebyli včera v nejlepší formě, kdežto domácí mužstvo hrálo poměrně mnohem lépe než ve Vídni.

Rapid nastoupil v této sestavě: Raftl; Wagner 2, Sperner; Wagner I, Pesser, Skoumal; Fitz, Dworacek, Kaburek, Binder, Kaspírek. Zápas řídil rozhodčí Wollny z Halle a. d. Saale.

Rapid má v zápasech skupiny 1B o válečné mistrovství Německa k absolvování již jen jeden zápas proti klubu Gleiwitz, fotbalovému mistru slezskému, ke kterému nastoupí příští neděli na stadionu v Bismarckhütte ve Slezsku. Rapid má mistrovství již jisté.

Česky psaný článek o utkání z Vídeňských novin.

Franz Binder a Rudolf Strittich.

V něm se kraslický tým utkal ve skupině 1 B pohárovým způsobem s kluby SK Rapid Wien a Vorwärts Rasensport Gleiwitz (dnes Gliwice v Polsku). Ze čtyř zápasů dokázal jen jednou remízovat z polským týmem, zbylé tři prohrál. Klub NSTG Graslitz skončil ve skupině poslední s jediným bodem a skórem 7:22. Ve Vídni prohrál 0:7, v Gliwicích 2:4, v domácích zápasech s Rapidem prohrál 1:7 a s polským týmem uhrál remízu 4:4. Druhou květnovou neděli utrpěli hráči týmu z Kraslic na hřišti Rapidplatz ve Vídni před 8 000 diváky svou největší porážku. Hrdinou zápasu byl Franz „Bimbo“ Binder, který dokázal vstřelit šest gólů!

O zápasech informoval také dobový tisk, např. Wiener Montagblatt, Völkischer Beobachter nebo Vídeňské noviny. Zvláštní zpravodajové do Vídně, např. reportér Gerstenecker, z Kraslic informovali:

„Zápas byl pro město i celou oblast událostí roku. Nadšení sportovní fanoušci neváhali přijet do Kraslic z blízkého i vzdálenějšího okolí či z nedalekého Saska. Mnozí z nich chtěli hlavně vidět naživo útočníka Bindera. Dění na hřišti z tribuny sledovali také kraslický starosta Fischer, oblastní delegát ligy Friedl a okresní zástupce NSDAP Stowasser. Na slavnostně vyzdobeném hřišti se nejprve odehrálo utkání mládežnických týmů, které sledovalo asi 3 600 diváků.

Pak již mohl začít zápas mezi týmy NSTG Graslitz a SK Rapid Wien. Zahájili jej domácí. Útočit však začali hráči vídeňského týmu. První Binderova střela jen těsně minula domácí branku. Ale už ve 2. minutě šli hosté do vedení. Pesser uvolnil Bindera, který přihrál Kaburkovi, který pálil do levého dolního rohu. Brankář Schätzko neměl šanci. Z následného protiútoku kombinují Rehak a Dworacek, jehož silnou střelu dokázal brankář Raftl konečky prstů vyrazit na roh. Po další akci hostujícího týmu následoval volný kop, Binder střílil jen těsně vedle branky. Vzápětí po křídle prošel Fitz a jeho centr na Kaburka domácí brankář chytil. Pak následoval útok domácích. Tetref přihrál Strittichovi, ten Rehakovi, který celou akci zakončil pěknou střelou. V 10. minutě se míč po Binderově nastřeleném břevnu odrazil k Fritzovi. Ten nahrál Dworacekovi, který přesně mířenou střelou zvýšil na 2:0. Skóre se měnilo i v 17. minutě, kdy po Kaspirkově zahraném rohovém kopu zvý-

šil Pesser na 3:0. V dalších minutách měli své velké šance i krasličtí. Domáci Strittich však z blízkosti branku přestřelil. Gól nedal ani z následné akce Rehak. V posledních minutách prvního poločasu opět útočili spíše jen hráči Rapidu. Fitz nahrál Binderovi a ten Dworackovi. Jeho střela ani parádní Pesserova střela z dálky svůj cíl nenašli. Ve zbylých minutách prvního poločasu si hostující klub s přehledem hlídal své tříbrankové vedení.

Po změně stran utkání pokračovalo dvojitým rohem proti domácím. Poté před brankou Rapidu chyboval hostující obránce Wagner, ale Rehak opuštěnou branku netrefil. V 51. minutě přihrál nejprve Dworacek Fitzovi, míč se přes Bindera opět vrátil k němu zpátky a ten pak vstřelil čtvrtý gól. O čtyři minuty je to už 5:0. Rohový kop zahrál Fitz, Binder prodloužil míč na Kaburka a brankář Anton Schätzko byl opět překonán. V 70. minutě po přihrávce od Rehaka se velkou rychlostí řítit Strittich, proti kterému brankář Raftl vyběhl, Steindl však dostal míč a vstřelil branku. V 78. minutě nejprve Binder nastřelil tyč, odražený míč přebíral Pesser, který zvýšil na 6:1. V 85. minutě Dworacek nahrál Fitzovi a ten Binderovi, který vsítil poslední gól zápasu. Záhy poté rozhodčí Wollner z Halle a.d. Saale zápas ukončil s celkovým výsledkem 7:1 pro klub SK Rapid Wien.“

Hráči SK Rapid Wien podali opět výborný výkon a téměř zopakovali výsledek z prvního utkání. I ve druhém utkání proti mistrům Sudetengau dokázali zaslouženě vyhrát. Třetí výhrou v řadě ve skupině 1 B si již zajistili postup v Německém mistrovství. Po zápase se v Kraslicích se vyjádřili: „*Cítili jsme se zde jako na dovolené a vídní hostitelé nám učinili pobyt příjemným*“.

Domáci odehráli zápas mnohem lépe než ve Vídni. Škoda jen, že se nemohli zúčastnit někteří hráči, např. Blechschmidt. Skvělý zápas odehrál Rambacher v obraně. Výborný výkon předvedli hráči Tetref, Weck, brankář Schätzko i bývalý hráči Steyeru Rehak se Strittichem, Unger a také střelec jediného kraslického gólu Steindl. Slabší dojem udělal snad jen Dworak.

Hru do jisté míry ovlivnil stav hřiště, které nemělo i přes vynaložené úsilí místních ideální povrch. Bylo spíše písčité, místy nerovné a po krajích s trsy trávy.

Za NSTG Graslitz odehrál obě utkání Rudolf „Rudi“ Strittich, úspěšný klubový hráč a národní trenér. Profesionální kariéru zahájil v klubu SK Vorwärts Steyer v roce 1936 jako čtrnáctiletý. Odtud právě přestoupil do kraslického týmu. Z Kraslic odešel v létě 1942 do NSTG Falkenau, později zpět do Vídně a krátce nastoupil také za Hertha, Bsc. Po skončení války byl po turné v roce 1950 v Egyptě se svým spoluhráčem Ernestem Sabeditschem zatčen a usvědčen z pašování opia do Rakouska. Ve vězení strávil tři měsíce. Rakouský národní svaz mu zakázal na jeden rok aktivní činnost. Odešel tak hrát do zahraničí. Kromě Rakouska hrál v Itálii, Kolumbii a Francii. Hráčskou kariéru ukončil po zranění zad v roce 1955 a poté trénoval kluby v Rakousku, Francii, Švýcarsku, Řecku, Španělsku a v Dánsku. Největších trenérských úspěchů dosáhl s dánským klubem Esbjerg, se kterým získal 4 národní tituly. Do Rakouska se vrátil v roce 1980, kde krátce trénoval klub Austria Salzburg. Od roku 1970 trénoval také dánský národní tým, se kterým se zúčastnil Olympijských her v roce 1972 v Mnichově.

Za vídeňský klub nastoupil ve Vídni i v Kraslicích jeden z nejlepších útočníků všech dob Franz „Bimbo“ Binder (v 756 zápasech nastřelil 1006 gólů). Klubu NSTG Graslitz tehdy vsítil celkem osm branek. S klubem z Vídně se stal pětinasobným ligovým mistrem. Reprezentoval rovněž Rakousko a Německo. Aktivní kariéru ukončil v roce 1949 ve věku 38 let. Poté kromě Rapidu trénoval i PSV Eindhoven a 1. FC Norimberk.

Ze skupiny postoupil tým z Vídně, který v utkání o třetí místo Německého mistrovství porazil klub SV Waldhoff až po penaltách. Ve finále zvítězilo FC Schalke 04 nad Dresdner SC 1:0.

Fotbalový klub NSTG Graslitz se jako vítěz divizního finále rovněž kvalifikoval do prvního kola nové soutěže DFB Pokal - Tschammer Pokal (název podle říšského ministra sportu von Tschammera), předchůdce dnešního Německého poháru. V zápase odehraném 25. srpna 1940 prohrál s pozdějším vítězem Dresdner SC 0:4 a byl vyřazen.

V dalších letech odehrál klub jen částečně sezónu 1940-41, když v březnu 1941 soutěž dobrovolně ukončil. Navíc ligu z důvodu špatného počasí opustilo 5 týmů. Následujících dvou sezón se klub vůbec nezúčastnil. Poslední sezónu 1943-44 v nové soutěži Gau Böhmen und Mähren nedokončil. Mnoho hráčů muselo odejít na frontu a některé zápasy se tak ani neodehrály. Do poslední válečné župní ligové sezóny se již nezúčastnil. V zimě 1944 z důvodu předpokládaného konce války nebyly soutěže dokončeny a záhy byly i zcela rozpuštěny. Fotbalový klub NSTG Graslitz zanikl v roce 1945.

Stanislav Meinl

Muzikolog a skladatel se sokolovskými kořeny Heinrich Rietsch

Sokolovský rodák Heinrich Rietsch (původně Löwy) se do historie zapsal jako významný muzikolog a operní skladatel. V tehdejším Falknově se narodil 22. září roku 1860, jeho rodiče byli Dr. Karl Leopold Löwy a Theresia Rietschová.

Matka Theresia byla dcerou výběřčího daní v okolí Falknova Friedricha Rietsche. Jeho otec K.L. Löwy, rozený 1834 v Jimramově (německy Ingrowitz) je sám o sobě velmi zajímavá osobnost. Jedná se o falknovského právníka a notáře židovského původu (později konvertoval ke katolicismu), kte-

Heinrich Rietsch.

rý stál u samého počátku novodobého notářství. V Sokolově vlastnil dům na Starém náměstí č. p. 23 a mezi lety 1873 až 1876 zastával dokonce post starosty města. Své myšlenky a názory publikoval ve stavovském časopisu rakouských notářů (*Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit*). Za zmínku stojí jeho výčitka směřující vůči Jednotě notářů v Království českém z roku 1870. Löwy byl toho názoru, že je německý jazyk vylučován z jednání spolku a že německy hovořící notáři musí čelit četným urážkám během svého pobytu v Praze. Reakcí bylo prohlášení Jednoty, že vyznává rovnost obou zmíněných jazyků a Löwyho tvrzení je tak nepodložené a bezdůvodné. Karl Löwy zemřel 16. září 1889. V notářské činnosti ve Falknově na něho navázal jistý Dr. Bedřich Langer, který v úřadu vydržel úctyhodných 48 let (od roku 1890 do roku 1938).

Zpět však k jeho synovi. Prvnímu hudebnímu vzdělání se Heinrichu Löwemu dostalo už v dětství od své matky, jejíž příjmení přijal v roce 1883 z obav z antisemitismu. Doma se naučil hrát na klavír,

Mimo učitelství byl také členem představenstva Pražské německé společnosti pro komorní hudbu (*Deutschen Kammermusik-Vereins*) a také založil, vybudoval a až do své smrti řídil pražskou pobočku *Deutschen Musikgesellschaft*. Jeho přednášky byly navštěvovány českými i německými studenty.

Mezi jeho přední žáky patřili známé osobnosti jako Max Brod, Robert Maria Haas, Robert Lach, Paul Nettl, Rudolf Quoika, Erich Steinhard, Václav Štěpán a mnozí další (Max Brod byl český, později izraelský, německy mluvící Žid, plodný spisovatel, skladatel a novinář. Známe je především díky přátelství s životopiscem a též spisovatelem Franzem Kafkou. Robert Maria Haas byl rakouský muzikolog, který se zabýval především barokní a vážnou hudbou, taktéž restaurováním rukopisů nejrůznějších symfonií z Vídeňské knihovny. Robert Lach byl rakouský kameraman, zaměřoval se hlavně na němá německá dramata, například *Tajemství duše*, *Tragédie mládí* a *Nepřekonatelný*. Paul Nettl byl americký muzikolog a vysokoškolský pedagog, pocházející z německo-židovské rodiny z Náchoda. Předtím, než musel kvůli okupaci Čech a Moravy emigrovat do USA, učil na Karlově univerzitě. V Americe byl potom profesorem Roosveltovy a Indianské univerzity. Rudolf Quoika byl žatecký muzikolog, skladatel a pedagog, věnoval se především dějinám varhan a varhanní hudby. Erich Steinhard byl německo-český novinář, hudební kritik a autorem mnoha knih. V meziválečném období byl považován za, nejvýznamnější a nejvýraznější osobnost německé hudební kritiky v Československu.“ Spolu se svou manželkou byl zavražděn během holokaustu za svůj židovský původ. Václav Štěpán byl český klavírista, pedagog, muzikolog, estetik, skladatel a publicista. Během první světové války onemocněl zánětem rohovky, který vyústil v nutné vyoperování oka. Od té doby byl jeho charakteristický znak černá páska v místě pravého oka.).

Ve školním roce 1915 až 1916 zastával Heinrich Rietsch funkci děkana a v posledním roce života byl rektorem. Heinrich Rietsch se nejvíce zabýval zejména stylovou kritikou a estetikou písňové tvorby a jejího vztahu k hudbě barokní a romantické. Mimo to pracoval na revidovaných vydáních díla a upravování originálů historických rukopisů nejen třeba Johanna Josepha Fuxe a George Muffata (Johann Joseph Fux je velkou osobností barokní Evropy a především rakouský hudební skladatel. Sestavil učebnici kontrapunktu (základní skladební technika renesance a baroka) pod názvem *Gradus ad Parnassum* (Stupeň na Parnas), kterou dokončil v roce 1725. Z ní se učila komponovat řada skladatelů 18. století, včetně Wolfganga A. Mozarta či Ludwiga van Beethovena. Také byl učitelem čelní osobnosti českého hudebního baroka Jana Dismase Zelenky. Georg Muffat byl německý hudební skladatel a varhaník, taktéž období baroka.).

Dále Rietsch vydával historické hudební památky v edici *Denkmäler der Tonkunst in Österreich*. Svě stati a studie uveřejňoval v německojazyčných periodikách (*Zeitschrift für Musikwissenschaft*, *Deutsche Arbeit apod.*) pod šifrou H.R.

V časopisu *Die Zeit* často zveřejňoval své kritiky. Zde je ukázka závěru jednoho článku z 6. dubna 1895, kde Rietsch uvedl krásné moudro:

„Mohu jen podotknout, že každé srovnání v uměleckých záležitostech se nutně omezuje pouze na vnějškovost. Protože o všem individuálním a jedinečném v umění je třeba mít na paměti slova, jimiž se vyjádřil Christoph Martin Wieland: „I skuteční znalci si sami zakazují požitky – který by z tisíců věcí, jež jsou samy o sobě dobré, mohli mít –, srovnáváním s věcmi jiného druhu; srovnání jsou většinou nespravedlivá a vždy zůstanou naším vlastním úsudkem.“

Jak je zřejmé z předchozích částí článku, Heinrich Rietsch se věnoval hudební scéně především německé a rakouské, české se věnoval pouze okrajově, například ve studiích o Václavu Jindřichu Veitovi, Jiřím Rychnovském, Janu Bedřichu Kittlovi či německé hudbě v Čechách v letech 1848–1908 (Jindřich Veit byl český hudební skladatel, klavírista a právník. Psal převážně komorní hudbu, později v životě písně s texty, například *Pozdravení pěvců*. Jiří Rychnovský byl skladatel období renesance a raného

baroka z Rychnova nad Kněžnou, taktéž starostou města Chrudim. Jeho dílo tvoří česká a latinská duchovní hudba. Obvykle psal pod latinským jménem Georgius Rychnovinus.

Jan Bedřich Kittl byl český skladatel, významná osobnost pražského kulturního života ve 40. - 60. letech 19. století a druhý ředitel Pražské konzervatoře. Největší úspěch slavila jeho opera *Bianca a Giuseppe aneb Francouzové před Nizzou* (1848).

Jako skladatel měl Heinrich Rietsch blízko k Hugo Wolfovi (rakouský skladatel slovinského původu, známý zejména svými uměleckými písněmi neboli Lieder). Z jeho tvorby se nejvíce prováděly klavírní kusy a sborová díla. Roku 1902 byly v Praze zahrány ukázky z Rietschovy opery *Walther von der Vogelweide*. Kolem a kolem se však jeho díla v dobové produkci neprosadila a v dnešní době jsou u nás již zcela zapomenuty.

Co napsat závěrem? Sokolovský rodák Heinrich Rietsch zemřel 12. prosince 1927 v Praze. Celý svůj život jednoznačně zasvětil nejdříve nabírání znalostí a poté jejich předávání dalším mozkům nové generace, čímž hodně upozadil svůj osobní život, založení rodiny a naprosto se oddal práci. Jako samotný skladatel příliš úspěchu bohužel neslavil, rozhodně se ovšem nemusí stydět za svá profesorská léta a svou kritickou a odbornou tvorbu v nejrůznějších časopisech.

Klára Pösingerová

Přejmenování našeho města a jeho ulic

Jak se z Falknova nad Ohří stal Sokolov již v časopisu Sokolovsko č. 2/2012 popsal Michal Makaj. Věnoval se především oslavám 5. výročí bitvy u Sokolova dne 31. března 1948 a okolnostem přejmenování, které vyvrcholily návštěvou generála Ludvíka Svobody. Změna jména našeho města byla v našich dějinách zásadní událost, které jsem se také věnoval. Proto mně čtenáři dovolu, abych Vám předložil jiný pohled na tyto skutečnosti. Události, které již byly zveřejněny v citovaném článku, záměrně nepopisuji, i když jsem s tím původně počítal.

Názvy měst v našem okolí měly svůj dlouhý vývoj, který je poprvé zachycen v 11. století. O našem městě je první písemná zpráva uložena v kopií Waldsassenského kláštera a pochází z 13. dubna 1279. Jedná se o kupní smlouvu, ve které jsou uvedeni svědci Notthaftové z Valkenawe. (Falknova). Notthaftové byli šlechtický rod, který se významně podílel na kolonizaci kraje. Název našeho města znamenal sokolí nivu a tak plně odpovídá pověsti o založení města sokolníkem Sebastiánem (Wastlem). Také vyobrazení sokola na znaku města se shoduje s jeho jménem. V nejstarších listinných podkladech můžeme najít označení města v různých tvarech, ale od označení podle sokola se nikdy neodchýlilo.

V našem okrese se od počátku osídlení používala i česká jména obcí, a to zejména v okolí slovanských hradů. U nás to byl Sedlec, dvorec v blízkosti dnešních Karlových Varů. Na Chebsku byla dokonce převážná většina vesnic s názvy slovanského původu. Postupně však docházelo ke kolonizaci celého území a charakter osídlení se zásadně změnil. Obce se budovaly zejména v údolí řeky Ohře, kde bylo možno, bez větších potíží, zemědělsky obhospodařovat půdu. Nález rud v horských oblastech pak znamenal velký příliv německého obyvatelstva a vznik mnohých nových sídel. I když bylo povinné úřední označení zavedeno až za josefínských reforem, obyvatelé pro rozlišení nazývali osady jmény, která vyjadřovala charakteristiku obce. Byla to podobnost s těžbou nerostných surovin nebo umístěním v nově vznikající krajině a tak podobně. Názvy obcí byly pochopitelně v jazyce jejich

271

G² 11701 3.9.47.
Poř.

Poslanci ŮNS
dr.Steinerovi Bedřichu,
P r a h a .

Místní národní výbor ve Falknově n.O. žádá vládu
a ministerstvo vnitra a obrany, aby bylo
přijato:

Místní správní komise ve Falknově n.O. dne 15.1.
1946 se usnesla na návrh školského referenta a kulturního
Václava Němce, aby Falknov n.O. byl přejmenován na město
Sokolov v upomínku na boje u Sokolova.

Dne 5.3.46 byl schválen návrh a postoupen min.
vnitra o povolení změny jména Falknov n.O. na Sokolov.
Návrh vypracoval Němec Václav.

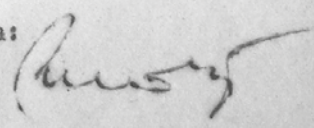
Dne 14.5.46 MSK projednala ve své schůzi žádost
okresního pedagogického sboru, který žádal, aby návrh, který
byl schválen MSK ohledně změny přejmenování na Sokolov, byl
v rámci akce při výdeji potravinových lístků potvrzen souhla-
sem většiny obyvatelstva. Akce skončila výsledkem 87% pro
Sokolov a zbytek Falknov n.O.

Rada MNV 17.6.47 usnesla na změně a sice ze Sokolov
na Sokolovo a toto přejmenování navrhuje MNV jednomyslně.
Žádá, aby mohlo být uskutečněno k 5. výročí bitvy u Sokolova.

MNV Vás žádá, abyste provedl intervenci u min.
vnitra, aby přání obyvatelstva Falknova n.O. též i národního
výboru mohlo být uskutečněno v rámci velké oslavy.

Za Vaši podporu a námahu Vám děkujeme.

Za MNV předseda:

Dopis poslanci Dr. Steinerovi o přejmenování města.

Revoluční garda ve Falknově v květnu 1945.

obyvatel, což byli v té době převážně Němci, kteří sem přicházeli z Bavorska a Sasko. Ty byly postupně zaevidovány, i když pro vrchnost byla rozhodující výměra půdy, kterou poddaní obhospodařovali. Jen tak mohly být odvody z výnosu polností kontrolovány. Evidence byla stále přesnější a pokračovala přes Berní rulu po katastr. Během staletí se německé názvy se vžily a nebylo nutné je měnit pokud soužití mezi obyvateli bylo poklidné. To vše začalo získávat jiný obraz vlivem první světové války. Po vzniku Československé republiky se do názvu města Falknov (Falknow) dostala přípona – nad Ohří, zřejmě proto, že existovala ještě jedna obec s tímto názvem (Falknov v severních Čechách).

Politika sousedního Německa postupně přerostla v zabrání tzv. Sudet a násilného vzniku Protektorátu. Tyto události definitivně ovlivnily další vývoj v našem území. Po okupaci v roce 1938 název města zůstal jen německý, Falkenau an der Eger, jako doslovný překlad původního názvu. Převážná německá část obyvatelstva zabrání Sudet přivítala. Vlivem nacistické politiky měla pocit, že toto území patří jejich národu. Vývojem druhé světové války však jejich přesvědčení postupně oslabovalo. Bylo přesto tak velké, že ještě v květnu 1945 mnozí věřili, že „Sudety“ i po prohrané válce budou patřit Německu. To jim ostatně sliboval župní vedoucí NSDAP Konrád Henlein v propagandistickém rozhlasovém projevu v závěru války.

Situace v samotném Falknově (Sokolově) po osvobození nebyla jednoduchá. Bylo zřejmé, že zfanatizovaní Němci dělají vše pro to, aby republiku nepodpořili. Výmluvná je situace, kterou je možno spatřit ve filmu Samuela Fullera, který přijel s americkou armádou a později se stal slavným režisé-

Zemské finanční ředitelství v Praze.

Č.j. 124/395 - VII/2 z r. 1948.

V Praze dne 3. července 1948.

Katastrálnímu měřickému úřadu
v S o k o l o v ě .

Katastrální měřický úřad Sokolov	
Došlo	17. VII. 1948 - Čestná Příloha
C. j.	522/48 Pfl. <i>B</i>

Stanovení nových úředních názvů míst ve správním okrese Falknov nad Ohří.

Ministr vnitra stanovil vyhláškou ze dne 5. února 1948, č. B-8151-1948-II/3, podle § 1 zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 266 Sb., ve správním okrese Falknov nad Ohří:

pro obec Falknov nad Ohří název Sokolov,

pro obec Reinchenbach název Bystřina

pro obec Štampach název Kamenice,

pro obec Verdu název Ostrov.

Zemské finanční ředitelství v Praze ustanovuje proto podle § 7 odst. 1 vl. nař. č. 64/1930 Sb. ve znění čl. I, č. 1 nařízení ministra financí č. 63/1943 Sb., po dohodě se zemským soudem v Praze, sdělené dopisem ze dne 24. května 1948, č.j. Ne VII 210/2-1948 po dohodě se zemským národním výborem v Praze sdělené dopisem ze dne 19. května 1948 č.j. VII-2-3103-1948 pro katastrální území Falknov nad Ohří, Reinchenbach, Štampach a Verdu nové úřední názvy
S o k o l o v , B y s t ř i n a , K a m e n i c e a O s t r o v .

O tom uvědomte příslušnou berní správu, berní úřad, okresní soud, krajský soud civilní v Praze, státní úřad statistický, příslušné místní národní výbory a okresní národní výbor.

K vykonání prací podle § 39 Instr. B, pokud se týče provedení změny v mapách zemských desk, uvědomte o této změně též archiv map katastrálních v Praze a katastrální měřické úřady v Praze a v Plzni.

Potřebné opisy uvědomení těchto úřadů připojujeme.

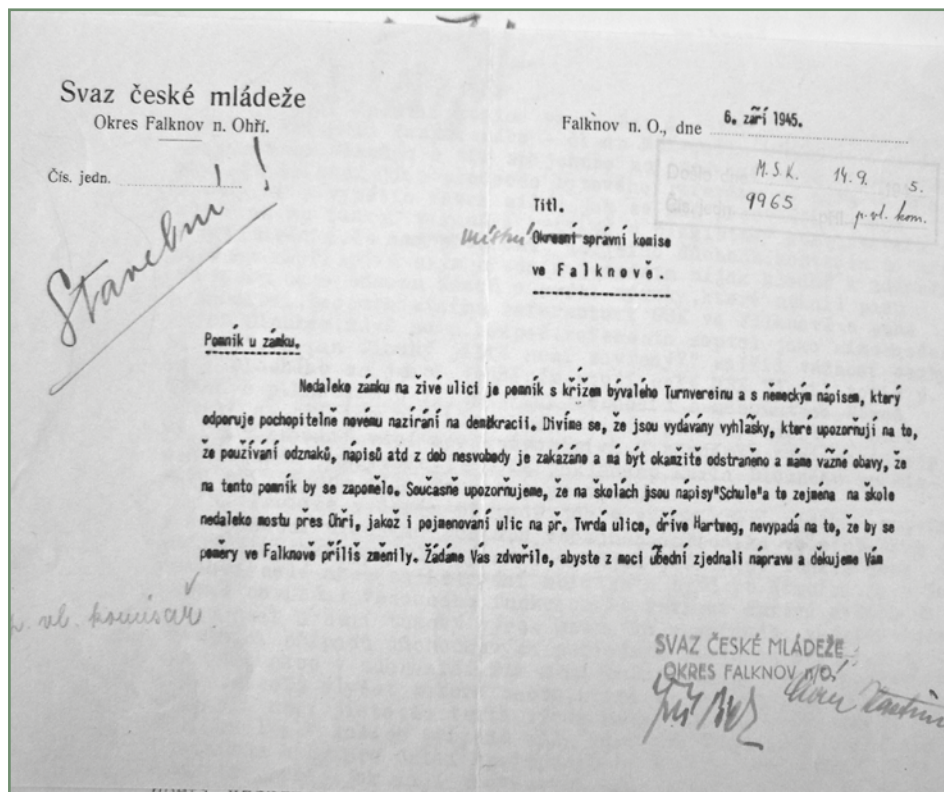
Změny názvů obcí a katastrálních území proveďte ve všech platných částech pozemkového katastru (§ 6 vl. nař. č. 64/1930 Sb.) a v úředních záznamech, při čemž upozorňujeme zejména na ustanovení § 62, odst. 6 Instrukce III a § 26, odst. 4 Instrukce B.

Změnu proveďte i v mapách knih pozemkových.

Za správnost vyhotovení
ředitelstva všeobecná výprava:

Za presidenta:
Ing. Svoboda.

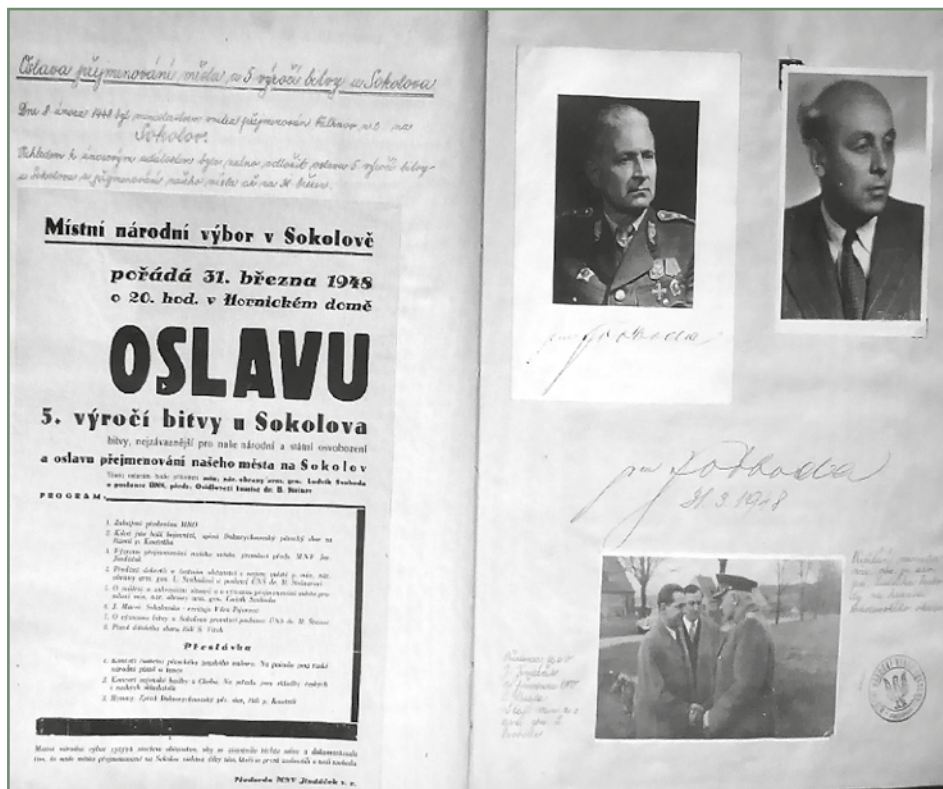
x 2
[Signature]
Stanovení nových názvů obcí Sokolovska.

Stížnost na německé nápisy.

rem. Při smutečním průvodu odvázejícím k pohřbení sovětské zajatce musí americký voják německému obyvateli města strhnout z hlavy pokrývku, k uctění zemřelých. Ostatně z mnoha jiných dokladů je možno vidět, jaké potíže působili Němci v prvních dnech po osvobození. Jsou zaznamenány i případy, kdy při odsunu použili pozdrav „Heil Hitler!“. Toto pronesl dle svědectví muž, kterému ve válce padli čtyři synové! Celkově však můžeme konstatovat, že první vypořádání s nacistickou minulostí v našem městě proběhlo bez větších excesů. Zda to bylo celkovou rezignací obyvatel města, nebo přítomností americké armády, se lze jen dnes dohadovat.

Je nesporné, že po osvobození naší země a zkušeností z posledních šesti válečných let dosáhl odpor ke všemu německému vrcholu. Svědčí o tom řada dokumentů z tisku, kde se např. mimo jiné, uvádí: *Nestojíme o nacistickou kulturu, nestojíme o to žít s tvory, kteří klesli pod úroveň člověka.* Na základě všeobecného odmítání všeho německého byla např. vydána koncem roku 1946 ONV Sokolov vyhláška o zákazu používání německého jazyka a přednosti při zásobování českým občanům. Vše bylo dovršeno odsunem Němců do různých částí Německa. Na pořádek ve městě dohlížela vojenská jednotka, která měla v prvních dnech po osvobození sídlo v sokolovském zámku. Postupně se zapojila místní správní komise a Sbor národní bezpečnosti. Po zajištění prvních úkolů po osvobození města 7. května 1945, jako bylo zásobování, dopravní spojení a nutné opravy, bylo také nutné vypořádat se s deportací mnoha uprchlíků, německých vojáků a zajatců na území města. Všem bylo také jasné,

Stránka městské kroniky se zápisem o přejmenování města.

že je nutné co nejdříve zajistit, aby to, co připomínalo dobu okupace a němčinu, rychle zmizelo ze zdi a ploch města. Zde nejvíce do popředí vystupovaly německé nápisy a jména ulic. Proto také již v prvních dnech byly vypracovány podrobné seznamy stávajících názvů a k nim byly přiřazeny názvy české. Tak se v prvních dnech ulice pojmenované po osobách, které měly vztah k hudbě nebo německým dějinám, ve většině případů ponechaly s tím, že měly českou koncovku *ova*. Např. *Kantgasse* byla označena jako *Kantova*, *Schrammstrasse* na *Schramova* atd. To bylo provedeno u 41 ulic z celkového počtu 102. U dalších ulic byl prostě německý název přeložen do češtiny. Jednalo se např. o ulici *Brückengasse* – Mostní, *Spitalgasse* – Nemocniční a další, v počtu 30. Je skutečností, že v několika případech doslovný překlad nepůsobil věrohodně, jako např. *Holz mühl gasse* — *Dřevomlýnská*, *Nothaft gasse* — *Nouzova* nebo *Hartweg* — *Tvrďá cesta*. Je zajímavé, že pouze tři názvy pojmenované po nacistech – Hitlerovi, Konrádu Henleinovi a SA, byly ihned zrušeny a přejmenovány na *Náměstí*, ulici 9. května a *Dr. Edvarda Beneše*. Je nutné konstatovat, že cedule na Starém náměstí se jménem Hitlera byla ihned po osvobození stržena. Mnohdy překlady nebo volně reprodukováné názvy ulic nepůsobili dobře a bylo nutné najít vhodné české pojmenování. V městské kronice je zaznamenáno, že tento proces nebyl jednorázový a odehrál se ve městě postupně. První názvy v dubnu 1946 patřily *Stalinovi*, *maršálu Titovi*, *K. H. Borovskému* a *Růžovému náměstí*, které bylo přejmenováno na *nám. Jana Žižky*. Již předtím, a to bezprostředně po osvobození, správa města přistoupila k tomu, že nechala

184

VYHLÁŠKA

Okresní národní výbor se pozastavil nad skutečností, že ačkoliv žijeme v době půl druhého roku po skončení vítězné války a ačkoliv odsuny německého obyvatelstva jsou téměř skončeny, přece v četných našich obchodech a úřadech slyšíme mluvit německy. Němečtí antifašisté, kteří žádali o vrácení československého státního občanství, právě tak jako specialisté, kteří v našem okrese zůstanou a jsou vyňati z odsunu, musí počítat se skutečností, že Česká lidová republika bude stát se slovanským a že nebudou našim poskytována žádná práva. Proto také bylo jejich povinností, aby se naučili českému jazyku alespoň natolik, aby se v běžných záležitostech domluvili. Za půl druhého roku po osvobození měli k tomu dosti času a dosti příležitosti. Proto s okamžitou platností nařizují, že se zakazuje v úřadech, obchodech, živnostech a veřejných místnostech mluvit německy. Každý úředník, obchodník, živnostník, nebo jiný činitel, který se proviní proti tomuto nařízení, bude potrestán pro neuposlechnutí této vyhlášky dle organizačního zákona a kromě toho budou národní správcové trestáni v případech soustavného porušování tohoto ustanovení odnímáním národních správ.

Dále nařizují, že prodejní doba ve všech živnostech a obchodech se upravuje tak, že osobám německé národnosti je zakázáno nakupovat v době do 10 hodiny dopolední. Toto nařízení se vztahuje na všechny osoby německé národnosti kromě osob, které mají příslib československého státního občanství, tedy i na rodiny i zvl. specialistů. V době po 10 hodině dopolední mají osoby národnosti slovanských přednost před osobami německé národnosti. Každá provinění proti tomuto ustanovení budou trestána podle organizačního zákona a to jak u osob německé národnosti, tak i u obchodníků a živnostníků, kteří nevykážou ihned osoby německé národnosti z prodejních, nebo provozních místností. U národních správců budou opakovaná provinění proti tomuto ustanovení trestána odnímáním národních správ.

Bezpečnostní referent:
Dr. Čech v. r.

Předseda ONV:
v z. Nový

Městský stavební úřad Falknov n/O. Falknov n/O, 29.6.1945 V y h l á š k a Každý majitel domu neb jeho zastupce, kde jsou umístěny tabule se jménem ulice /jen na narožích ulic/, je povinnen tabule sejmouti a uskladniti. Malé tabulky s čísly jednotlivých domů zůstanou vyvěseny, ale jméno ulice a označení "No." se zakryje. Na příklad: před provedením po provedení <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 50%;">No. 26 Löwengasse</td> <td style="width: 50%;">26</td> </tr> </table> Lhůta je stanovena do 30.6. do 12^h	No. 26 Löwengasse	26	Städtisches Bauamt Falkenau a/E. Falkenau a/E., 29.6.1945 B e k a n n t m a c h u n g Jeder Besitzer eines Hauses oder dessen Vertreter, an dem eine grosse Tafel mit dem Strassennamen /nur an den Strassenecken/ befestigt ist, ist verpflichtet, die Tafel herunterzunehmen und aufzubewahren. Die kleinen Tafeln mit den Nummern der einzelnen Häuser bleiben ausgehängt, der Strassenname und die Bezeichnung "No." sind aber zu überdecken. Beispiel: Vor Durchführung Nach Durchführung <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 50%;">No. 26 Löwengasse</td> <td style="width: 50%;">26</td> </tr> </table> Es wird eine Frist bis 30.6. bis 12^h gestellt. Vládní komisar: Der Regierungskommissar: <i>Mancla</i>	No. 26 Löwengasse	26
No. 26 Löwengasse	26				
No. 26 Löwengasse	26				

Vyhlaška o odstranění německých názvů ulic.

odstranit velké německé názvy ulic na cedulích. Dle nařízení vládního komisaře Mancla z 29. 6. 1945 bylo také nutné zakrýt německé slovo „no“(číslo). Mnohdy byla při tomto zaměněna čísla popisná s evidenčními, a tak do dnešních dnů jsou tato označení často chybně uváděna.

Jakmile byla vyřešena otázka pojmenování ulic, začaly se čím dál tím více objevovat názory na změnu názvu našeho města z původního *Falknov* na slovo ryze české. Podobný soupis obcí a měst vydal v roce 1848 Palacký a uvedl tam názvy německé i české. Pro naše město to byl název *Falkenau* a česky *Falknow*. Proces přejmenování měst s německými názvy nebyl u nás po osvobození ničím neobvyklým. První iniciativu projevila MSK (Místní správní komise) v Kynšperku nad Ohří. S odvoláním na slavistického odborníka, který již před rokem 1938 na změnách pracoval, navrhovala změny *Klobenu* na *Chlapeň*, *Littengrün* na *Liteň*, *Müln* na *Mileň*, *Kohling* na *Uhlířov* atp. Ve vyhlášce č. 123/1947 Sb. byl vydán velice obsáhlý seznam asi 110 obcí, u kterých byly v roce 1946 zrušeny názvy tzv. jazyka menšinového. Z našeho okresu tam jména uvedena nebyla. V následujícím roce bylo zveřejněno prvních 31 jmen obcí přejmenovaných v našem obvodu. Iniciativa na odstranění všech německých jmen byla velká. Například v prosinci 1945 občan Krieger z okresu Dvůr Králové navrhoval změnit název města na *Sokolov* nebo *Sokolice*, ale také na *Sokodoly* nebo *Doloslavy*. Jednalo se zřejmě o českého vlastence, který sledoval dění v zemi a v závěru dopisu poprosil, aby se příjemce dopisu nelekal jeho německého jména, protože i on se v tomto ohledu očistí. Dopis byl předložen místní správní komisi a několika dalšími návrhy se zabývala školská a kulturní komise. Její referent pan učitel Václav Němec

navrhl, aby změna názvu města zněla na Sokolov. Návrh byl akceptován a zároveň formou dotazu při distribuci potravinových lístků mezi občany byl zjišťován názor na tuto změnu. Název, tak jak to vyhodnotila MSK, byl velkou většinou 87 % přijat a pouze ze strany dolových podniků Falknov zazněla obava, že změna na Sokolov oslabí dobrou a zavedenou pověst jejich provozování. V dopise na Ministerstvo vnitra předseda MNV uvádí, že i v minulosti se jméno Sokolov užívalo a bylo nalezeno vyryto na mnoha kamenech v lese, zřejmě českými vlastenci. Tuto skutečnost potvrzuje i nález mého bratra Pavla, který se zabývá genealogií, učiněný v matrice narozených v obci Hromnice okr. Planá z roku 1866. Zde je doslova uvedeno, že matka narozené holčičky pochází ze Sokolova, okresu sokolovského a kraje chebského. Tak se potvrzuje, že i jinde jméno našeho města překládali do češtiny.

Název Sokolov byl počátkem roku 1946 městem schválen, podepsán předsedou MSK a postoupen dne 5. 3. 1946 na Ministerstvo vnitra k odsouhlasení. Jak vidíme, postup města v této otázce byl poměrně rychlý, ale na ministerstvu musel tento návrh projít nejprve odborným poradním sborem, kterým byla „*Stálá komise pro stanovení úředních názvů míst v republice československé*“ dle zákona č. 266 ze dne 14. 4. 1920 Sb. V závěru roku 1947 se předseda MNV Jindáček obrátil dopisem na Dr. Bedřicha Steinera, poslance ÚNS, o intervenci na Ministerstvo vnitra ve věci přejmenování města. Zároveň požádal o změnu původně navrhovaného názvu města na Sokolovo, s připomenutím slavné bitvy u tohoto ukrajinského města. Obratem přišla odpověď MV, že název Sokolovo je z filologického hlediska naprosto nepřijatelná. Následně dne 5. února 1948 pak ministr vnitra ve smyslu § 1 zák. 266 Sb. přejmenování Falknova nad Ohří na Sokolov schválil a přidělil mu č. j. B-8151-1948-II/3. S touto změnou byla seznámena berní správa, okresní a krajský soud, ONV i MNV. To se ale uskutečnilo až v červenci roku 1948. Je však zajímavé, že úředně přestal název Falknov nad Ohří existovat s platností a účinností 15. února 1949, kdy byla změna zveřejněna ve vyhlášce č. 22/1949 Sb. Přesto u poštovního úřadu v Sokolově byly v den 5. výročí bojů u Sokolova 8. března 1948 označeny příležitostným razítkem zásilky s nápisem „Sokolov – přátelství zpečetěné krví“ a s tímto uvedeným datem. Oslavy přejmenování se však s ohledem na tzv. únorové události uskutečnily až 31. března 1948. Z pozvánky, několika zápisů v kronice města a zmíněného článku M. Makaje si můžeme udělat obrázek, jak oslava probíhala. Pojmenování našeho města na Sokolovo nebylo nikdy odsouhlaseno, ale vlivem celkové a široké propagandy bojů u tohoto města si řada obyvatel z jiných krajů dlouho myslela, že název našeho města zní skutečně dle tohoto nesprávného označení. Tehdejší vedení města také prosadilo již v roce 1948, aby na paměť bitvy u Sokolova byl vybudován pomník. I když přípravné práce komise pro stavbu pomníku proběhly okamžitě, vlastní pomník se podařilo realizovat až v roce 1951. Celou historii ulic a pomníku blíže popisoval článek v předchozích číslech Sokolovska (č. 2/2015 a 1/2017). Po sametové revoluci v roce 1989 došlo také ke změnám v pojmenování ulic a částí města, když to zastupitelstvo města odsouhlasilo. Tak máme opět ulice, kde není Mladá garda, Marx, Engels, Lidové milice nebo 25. únor. Na původní název města *Falknov nad Ohří* se skutečně za těch 75 let téměř zapomnělo. Věřím však, že v budoucnu nebude nutno měnit jména a bourat pomníky.

Jan Rund

№. Выписка из протокола № 22, м. Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР от 11 - апреля 1942 г.	
СЛУШАЛИ 80. Дело № 11891/УНКВД Ивановск. обл., по обвин. ДЕМКО Степана Васильевича, 1921 г.р., урож. Ягчевского округа, Венгрия, украинец, венгерско-подданный.	ПОСТАНОВИЛИ ДЕМКО Степана Васильевича за не-легальный переход государственной границы заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на три года, считая срок с 30 мая 1941 г.
 Нач. Секретариата Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР	

Záznam o odsouzení Š. Demka orgány SSSR za překročení hranic. (viz článek na str. 15)

Hrob Oldřicha Vohradníka. (viz článek na str. 2)

Avers a revers medaile Alberta Schweitzera
organizace Animal Welfare Institute
(viz článek na str. 4)